pag. 5

Interviu cu Regele Mihai I

Nr. 45 (403), 11 - 17 noiembrie 1997

22

ANUL VIII

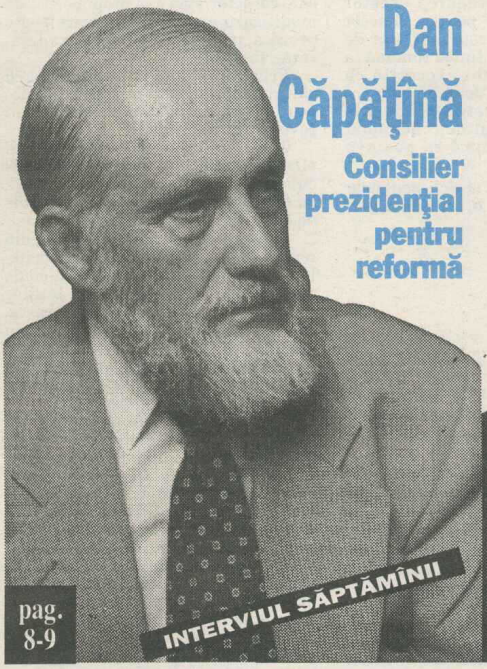

Dan Căpăţînă

Consilier prezidenţial pentru reformă

pag. 8-9

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

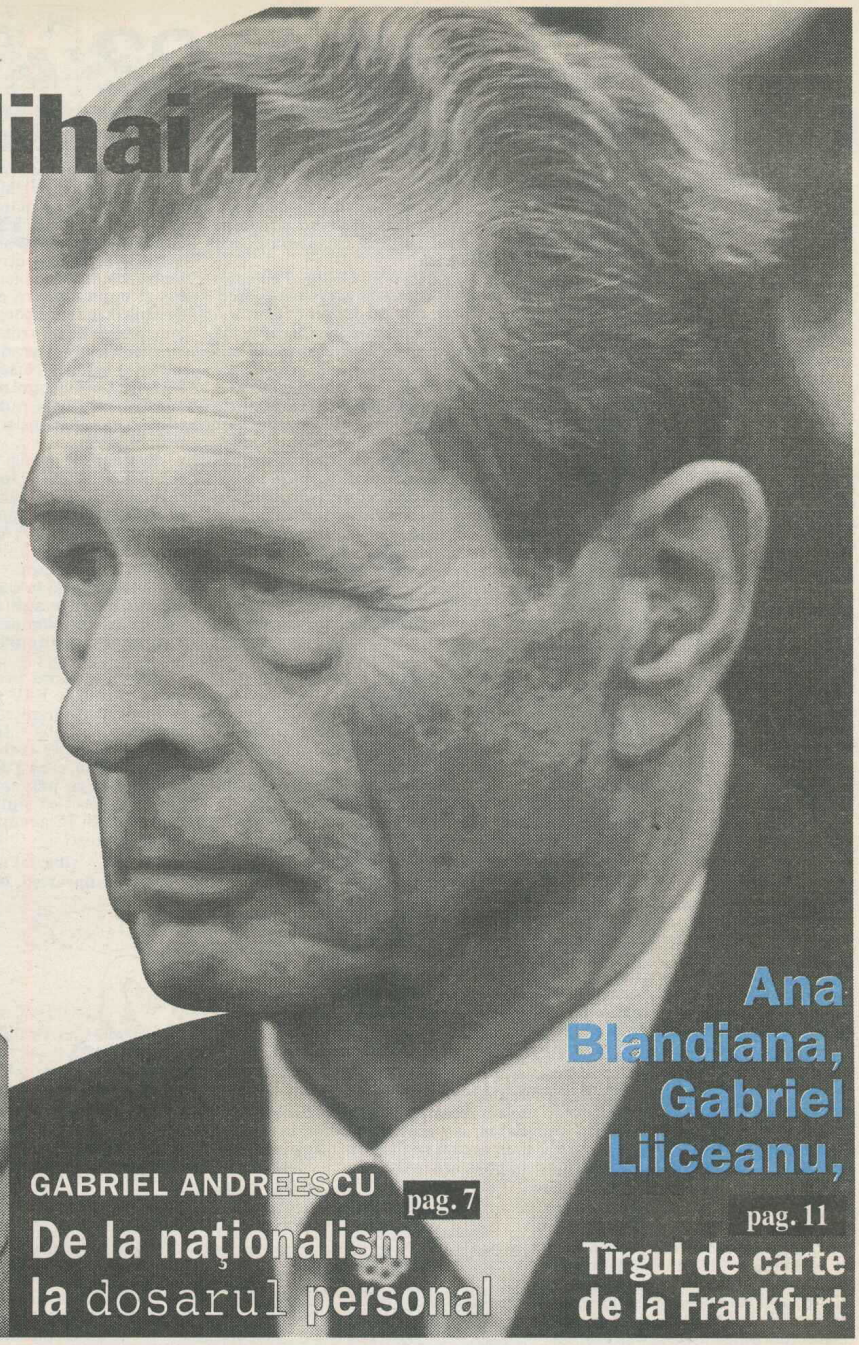

Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu,

pag. 11

Tîrgul de carte de la Frankfurt

GABRIEL ANDREESCU pag. 7

De la naţionalism la dosarul personal

Sînt puţine şanse ca remanierea de fond, aşa cum este ea cerută de majoritatea analiştilor politici, să se producă. Mai întîi, pentru că actuala coaliţie la putere numără circa zece formaţiuni, înrudite doar pe baza principiilor democratice, dar deosebite destul de mult între ele ca ofertă de construcţie a societăţii. Ele ar fi putut foarte bine alcătui cei doi poli, putere şi opoziţie, într-un joc democratic normal, dacă nu ar fi fost silite să colaboreze pentru înfrîngerea regimului Iliescu. Nevoite să guverneze împreună, cu greu îşi pot armoniza punctele de vedere în soluţiile-cheie – chiar şi atunci cînd este vorba de comandamentul principal: reforma. În plus, o schimbare de fond, cu alte cuvinte, un alt stil de lucru, în echipă, cu oameni care să poată să-şi subordoneze, demn şi cu eleganţă, propria personalitate înaltei răspunderi ce li se încredinţează, nu se poate disocia de gradul de maturizare a formaţiunilor politice şi a indivizilor implicaţi în acest moment în actul guvernării. Dar această maturizare se petrece în timp, ca urmare a scrutinelor populare, ce permit alternanţa la putere şi în opoziţie atît a partidelor cît şi a liderilor. Cabinetul rezultat din ultimele alegeri poartă, vrînd, nevrînd, amprenta condiţiilor obiective enumerate mai sus. Aşa se face, că interesul de partid, declaraţiile „în nume propriu", conflictele la scenă deschisă, şantajul, menajarea susceptibilităţilor, în sfîrşit, prea mult psihism şi prea multă biografie fac, de prea multe ori, ca activitatea curentă a cabinetului să fie deturnată pe cu totul alte făgaşuri.

În al doilea rînd, pe aceşti oameni, unii dintre ei ajunşi pentru prima oară la putere, teama de a pierde îi face să privească guvernul ca pe un tabel al lui Mendeleev în care, după bătălia negocierilor, şi-au adjudecat definitiv locurile. De pildă, zilele trecute, întrebat dacă are pregătiţi specialişti pentru un anume portofoliu, unul dintre aceşti şefi de partid a răspuns mecanic: *„da, bineînţeles"*. Ca apoi să adauge, abia atunci atent şi convins de adevărul spuselor sale: *„oricum, ministerul ne aparţine"*.

Iată de ce, în mod real, nu există premise ca actualul cabinet să facă o remaniere de fond. De altfel, preşedintele PNŢCD, Ion Diaconescu, a declarat că remanierea de acum va însemna doar îmbunătăţirea în anumite sectoare, nu o schimbare de structură. În numele reformei, a cărei înaintare trebuie asigurată cu orice preţ, ca şi pînă acum, rămîne să se cheltuiască timp şi energie pentru a menţine unitatea coaliţiei. Dar, dacă algoritmul rămîne suveran şi guvernul a hotărît să rămînă unul politic, el nu-şi poate permite în nici un caz să pună între paranteze performanţa managerială a miniştrilor săi. Oricît de convinşi ar fi şefii de partide că le aparţine „de drept" cutare minister, noii miniştri trebuie bine cîntăriţi. Alegerea persoanelor va trebui făcută după o strategie în care principiul recompensării fidelităţii şi al calităţii profesionale trebuie combinat cu ştiinţa managerială a domeniului respectiv. Mă voi opri la un singur exemplu, ales nu chiar la întîmplare: Departamentul de Informaţii Publice, care aparţine „de drept" liberalilor, a avut, pînă în prezent, o funcţionare menită parcă să compromită şi nu să susţină acţiunile – obligatoriu nepopulare – ale guvernului. Nici o iniţiativă majoră – închiderea întreprinderilor nerentabile, restructurarea mineritului – nu a fost pregătită în prealabil printr-o campanie susţinută de informare a oamenilor. Chiar şi conferinţele de presă ale primului-ministru au suferit de o crasă improvizaţie: lipsa oricărui concept, materiale nedistribuite ziariştilor etc. În plus, nici o comunicare cu presa, cu organele locale, cu omul de pe stradă. Cu prilejul vizitei sale la Bucureşti, Wim van Velzen, preşedintele Uniunii Creştin Democrate a atras atenţia asupra lipsei de comunicare la toate nivelurile, atît în relaţia cu cetăţenii, cît şi în relaţia dintre parlamentari şi membrii guvernului. La rîndul său, premierul Ciorbea a lansat cu aceeaşi ocazie un virulent atac la adresa Departamentului de Informaţii Publice a cărui activitate a taxat-o ca „foarte slabă", deoarece *„nu s-a ocupat de promovarea concepţiei actualului guvern"*. Impresia că prezentul executiv lucrează cu spatele la oameni a creat frustrări în rîndul populaţiei, exploatate prompt de formaţiunile naţionaliste şi retrograde.

Nu ştim cine va urma la cîrma Departamentului de Informaţii Publice despre care tot premierul Ciorbea s-a pronunţat că *„restructurarea lui este imperios necesară"*. Dar dacă această numire se va dovedi tot o improvizaţie, îi reamintim primului-ministru că Leszek Balcerowicz, părintele reformei poloneze, care l-a vizitat chiar la începutul mandatului său, i-a atras atenţia că executivul care a impus reforma în Polonia a căzut din cauza unei proaste comunicări cu populaţia.

RODICA PALADE

Din nou despre remaniere

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 16 pagini ● 1.500 lei

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Domnule Gabriel Andreescu,

În numărul din 21–27 oct. '97 al revistei „*22*" a apărut o scrisoare ce vi s-a adresat. Sînt foarte plăcut surprins de cele afirmate de cititoarea Nina Ţîntar din Sf. Gheorghe, mă şi întreb dacă este o „*rara avis*". Mă gîndesc ca nu cumva să apară „voci binevoitoare" care să pună la îndoială autenticitatea scrisorii.

Am urmărit şi eu „tezele Pruteanu", pe marginea cărora aş puncta unele lucruri, comunicate de altfel şi d-lui George Pruteanu, cu acţiunile căruia sînt în multe privinţe de acord.

1 – Omul politic George Pruteanu nu este indiferent la ce gîndeşte electoratul care l-a votat (a spus-o) şi care este compus mai mult din români (n-a spus-o).

2 – Este adevărat că toţi cetăţenii trebuie să cunoască limba oficială a statului în care trăiesc (vorbit, scris, citit), este spre binele lor.

3 – Tuturor le este dragă limba maternă („Părinteasca dimănalave" se aplică indiferent de numărul de vorbitori).

4 – Puţini, chiar foarte puţini pot stăpîni la fel de bine două limbi (mă refer la omul „de pe stradă").

5 – Limba în care s-a predat în şcoală are cea mai mare influenţă asupra tînărului.

6 – În familiile mixte, lucrurile trebuie tratate din alt unghi.

7 – Tuturor le cade bine şi-s unşi la suflet să audă sau să vadă cuvinte în limba maternă, mai ales cînd nu sînt pe „teren propriu".

8 – Se scrie „Pîine-Kenyér" nu pentru că nu se cunoaşte ce se vinde în magazin.

9 – Sigur că zgîrie la ureche dacă cineva pronunţă cu accent sau comite greşeli de gramatică, dar ce facem cu cei care greşesc vorbind în singura limbă pe care o cunosc, în ce categorie îi aşezăm?

10 – Fiecărui om îi place să-i fie pronunţat şi scris numele corect, avem comună o istorie de cel puţin 997 de ani, nimeni nu pretinde ca toţi românii să ştie să citească nume maghiare, dar un ziarist, un reporter, analist, speaker etc. trebuie să se informeze, dacă nu ştie. Altfel, asistăm la perle tip „Marius Tucă": „*Eu citesc cum se scrie, că mă aflu în România*". De aceea apare des şi în scris „*domnul Bella*", cu referire la preşedintele UDMR, al cărui nume de familie este Markó şi de botez Béla şi nu Bella, care-i diminutiv de la Izabella. În schimb, din batjocură se pun accente şi „k", „ö", „ü"-uri dacă textul vrea să fie acid (ex. Diktatul din '40).

11– Este de bun-simţ să te străduieşti ca un nume des pronunţat să semene cu originalul (vezi variantele pentru Soros: – Sörös, Söröş, Szörös, Szorosz, Surosz...).

12 – Istoria şi Geografia nu sînt singurele discipline ce s-ar preda în română (după cum afirmă George Pruteanu), căci mai sînt în liceele industriale 7 ore de obiecte tehnice.

13 – Tot d-l profesor spune că e vorba de două ore în clasa VII, în decurs de 12 ani; fals, obiectele Istoria şi Geografia României se predau în a VIII-a şi a XII-a.

14 – Bineînţeles că nu sună bine Nagy István în loc de Ştefan cel Mare (eu nu am văzut aşa ceva), în schimb în istorie scrie că maghiarii au avut în Ştefan cel Sfînt cel mai imporant rege (şi nu Szent István). Numele personalităţilor istorice şi a toponimelor ajung să fie traduse dacă intră în conştiinţa altor neamuri, celebre fiind primele sau familiare secundele. Niciodată în presa maghiară nu va apărea Ceauşescu Miklós, Iliescu János sau, mai rău, Farkas László (Vasile Lupu), în schimb Dozsa György, da.

15 – Traducerile se fac ca efect al vehicularii dese, şi nu din răutate. Şi în româneşte se traduce: Budapesta-*Budapest*, Ivan cel Groaznic-*Ivan Groznîi*, Papa Ioan Paul-*Giovanni Paolo*, Varşovia-*Warszawa*, Londra-*London*, regina Elisabeta-*queen Elisabeth*...

16 – Opinia d-lui George Pruteanu privind plăcuţele bilingve este corectă, de asemenea, codiţele Napoca şi Drobeta. Eu pot împinge lucrurile, să spun că numele Napoca s-a folosit mai puţin decît *Koloszvár* şi ar fi mai normal ca în loc de Cluj-Napoca să-i spunem Cluj-*Kolozsvár* (ce-ar mai tuna atunci nişte voci şi cîte vine s-ar umfla pe la tîmplele unora).

17 – Liceul are caracter de cultură generală, deci elevul trebuie să cunoască în primul rînd istorie şi geografie, şi în al doilea rînd să vedem dacă e bine să o înveţe sau nu în româneşte. Nu cred că „fanii Funar" mor de grija maghiarilor care nu se vor descurca prin România, neînvăţînd bine româna.

18 – La sfîrşitul anilor '80, în publicaţiile minorităţilor s-au interzis toponimele maghiare, germane etc. Astfel, dacă inversam situaţiile, puteam citi propoziţii ca: „*Beogradul se află pe Dunav şi este capitala vecinilor noştri cei mai paşnici*" sau „*Handbalistele au pierdut la Wien în faţa austriecelor*".

19 – D-l George Pruteanu este revoltat că Muntenia apare ca *Havasföld* sau Curtea de Argeş se scrie Curtea de *Argeşben*. Nu e nici o problemă că nu ştie, dar să se informeze şi atunci va afla că asta-i denumirea Munteniei, iar particula **ben** din Curtea de Argeş**ben** este sufix şi are banalul rol a prepoziţiei **in**, doar că în maghiară se pune după substantiv, asta e regula.

Cele afirmate de cititorii Nina Ţîntar şi Remus Cernea sînt, cel puţin pentru mine, poziţii neaşteptate, jos pălăria în faţa unor astfel de români. Eu trăiesc printre români, dar cu regret trebuie să recunosc că nici un coleg de-al meu român sau rudă de neam românesc (că am şi astfel de rude) nu s-a exprimat astfel, în cel mai bun caz nu se discută asemenea teme în prezenţa mea.

Molnár Csaba
Braşov, 24 octombrie 1997

Sînt abonat, de la apariţie, la revista „22" şi citesc, cu mult interes, dezbaterile de idei pe diverse teme.

Referitor la *Legea învăţămîntului*, aş dori să împărtăşesc părerea pe care o am şi altora – în special celor ce susţin că maghiarii nu trebuie să ştie şi limba română. Ştim cu toţii că cei care cunosc şi o limbă străină – oricare – au un orizont de cunoaştere mai vast. Ştim şi acceptăm, ca pe ceva natural, de la sine înţeles, că orice român, ungur, turc, tătar etc., plecat şi stabilit într-o ţară străină, prima grijă pe care o are este aceea de a învăţa, cît mai repede, limba ţării în care doreşte să trăiască – şi aceasta fără să i-o impună autorităţile.

Sînt surprins de „înţelepciunea" conducerii UDMR de a se opune ca limba română să fie cunoscută de maghiari. Ce „bine" fac aceştia conaţionalilor lor? Îi condamnă şi deci îi silesc să stea şi să lucreze toată viaţa în „ghetoul" lor din jud. Harghita şi Covasna, autoclaustrîndu-se, astăzi, cînd graniţele se estompează treptat, în loc să folosească posibilitatea de a-şi desfăşura activitatea – nestingherit –, după pregătirea şi puterea de muncă, şi în oricare din celelalte 39 de judeţe ale ţării. În plus, prin mijloacele de informare în masă, pot participa activ la viaţa politică, socială, culturală, ştiinţifică etc., aşa cum face astăzi conducerea UDMR, care, sînt sigur, nu regretă că ştie şi vorbeşte româneşte.

După mine, motivaţia îndîrjirii cu care conducerea UDMR se opune cunoaşterii limbii române nu poate proveni decît din faptul că ei se consideră mult superiori nouă şi, ca atare, cred că ar fi o înjosire pentru ei să înveţe şi limba română. Şi noi, care, în naivitatea şi buna noastră credinţă, le-am deschis larg toate porţile şi toate braţele, ştergînd cu buretele comportarea lor din trecut – dar, din păcate, şi de astăzi – faţă de români, primindu-i fără nici-o discriminare în familia noastră, cu gîndul numai la un viitor comun, paşnic, plin de înţelegere reciprocă.

Pentru a se depăşi impasul la care s-a ajuns, propun: în localităţile în care sînt şcoli cu limba de predare română şi, separat, maghiară, la ambele, în clasele I–IV, să se înveţe ambele limbi. Nu strică nici românilor să ştie limba maghiară.

În localităţile în care sînt şcoli numai în limba maghiară, în clasele I–IV, să se predea şi limba română. Vor înţelege singuri că le va fi de folos.

Am menţionat predarea acestor limbi în clasele I–IV pentru că socot că la această vîrstă este mai uşor de însuşit orice limbă – limba română la maghiari nu ar trebui socotită ca limbă străină, ci ca a doua limbă.

În ceea ce priveşte inscripţiile bilingve, socot că sînt de condamnat cei care nu le acceptă ca pe ceva natural, firesc!

Ing. I. Popescu, pensionar
Bucureşti, 26 octombrie 1997

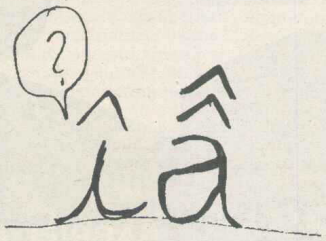

Distinsă doamnă
Gabriela Adameşteanu,

Vă adresez aceste consideraţii, iscate atît de situaţia creată de ieşirea elevilor de liceu în stradă, provocată de „Scandalul bacalaureatului", cît mai ales incitat de articolul d-lui Andrei Cornea, „Învăţămîntul autosuficient", publicat în revista dumneavoastră nr. 41/'97.

1. Împreună cu un mic grup de colegi de gînduri despre necesitatea participării noastre la ieşirea cît mai rapidă din această situaţie, denumită tranziţie, dar constituind de fapt baza care se pune, astăzi, viitorului ţării noastre, ne întîlnim în mod organizat şi căutăm soluţii în măsura posibilităţilor noastre. Unul din punctele asupra căruia am căzut cu toţii de acord este că sistemul de învăţămînt, de toate gradele, moştenire a unor alte timpuri şi avînd alte scopuri, este complet nepotrivit pentru pregătirea de viaţă a viitorilor cetăţeni, în prezent preşcolari, şcolari sau studenţi. El constituie în acelaşi timp, aşa cum demonstrează istoria şi comparaţiile cu cele mai dezvoltate ţări, cel mai important domeniu de acţiune care permite o adaptare a conştiinţelor şi, indirect, a societăţii pentru provocările pe care le aduce mileniul următor.

Propun, deci, să provocaţi o largă discuţie – atît între distinşii dumneavoastră colaboratori permanenţi, cît şi în rîndul cercului larg de cititori care vă urmăresc cu pasiune, număr după număr – asupra scopurilor sistemului de învăţămînt, a necesarelor sale caracteristici şi a propunerilor de modificare a celui actual care poate provoca, prin menţinerea lui, o adevărată catastrofă.

Prin importanţa implicaţiilor, cred că problema merită o pagină permanentă sau cel puţin o rubrică, în revista „*22*".

2. La solicitarea unui coleg mai vîrstnic, am copiat şi reeditat pe calculator articolul d-lui Andrei Cornea, cu caractere mai mari, spre a fi lesne de citit.

Cu această ocazie, m-am izbit, din nou, de faptul că, în culegerea textelor, se utilizează numai „î", în ciuda recomandărilor şi chiar a legilor (chiar permisive). Consider aceasta, din partea redacţiei, ca un exemplu greşit de susţinere a ideilor. Ideile se susţin prin argumente sau eventual demonstraţii, nu prin încălcarea sau nerespectarea unor dispoziţii.

Nu susţin o variantă sau alta în această intervenţie, dar îmi exprim nedumerirea că nu luaţi în considerare posibilele efecte ale acestei acţiuni asupra tinerilor, aflaţi în perioadă de şcolarizare, dar şi a profesorilor care *sînt obligaţi* prin instrucţiunile Ministerului Educaţiei Naţionale să folosească „â" în lucrările lor. Faptul că un săptămînal prestigios ca „*22*" utilizează altă grafie poate să-i ducă la nedumeriri şi chiar greşeli care să-i coste. De aceea, cred că ar trebui căutate alte metode de susţinere a ideilor în această privinţă şi respectarea, pînă la acceptarea şi legalizarea lor, a grafiei generalizate prin respectivele recomandări şi instrucţiuni.

Cu deosebit respect,

Ing. Dan Dembinschi
Timişoara, 21 octombrie 1997

PREŢURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **51%**);
- Numai **7.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **64%**).

Acest program este subvenţionat de Asociaţia Est-Libertés

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- **11.500 lei** pe 3 luni (reducere **41%**), cu expediere la domiciliu;
- **9.500 lei** pe 3 luni (reducere **51%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,* Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ANDREI CORNEA

Excluderea extremismului

Aşadar, Gheorghe Funar, viforosul „mîncător de unguri" a fost dat afară din PUNR! Aripa moderată, condusă de Valeriu Tabără, a obţinut excluderea primarului extremist din Cluj, după ce, în primăvară, ea obţinuse debarcarea aceluiaşi de la cîrma partidului. Ce se va întîmpla mai departe? Va trece Funar împreună cu adepţii lui cu tot (mai ales cei din puternica filială din Cluj) în partidul lui C.V. Tudor, unde l-ar aştepta postul, special înfiinţat pentru el, de secretar general? Greu de crezut că Gheorghe Funar ar accepta să fie secundul cuiva, fie acesta şi C.V. Tudor. Mai curînd, ne putem aştepta ca el să încerce scindarea PUNR, crearea unei aripi dizidente. Dacă va şi reuşi aceasta se va vedea.

Dar de ce a fost, de fapt, exclus din partid Gh. Funar? D-l. Tabără a invocat, mai ales, indisciplina primarului, gesturile sale extravagante, încălcarea de către acesta a statutului, precum şi pierderile electorale serioase din 1996. El s-a ferit să-i reproşeze explicit lui Funar naţionalismul său extremist; şi totuşi, faptul că PUNR nu a participat la demonstraţia Opoziţiei alături de PRM şi PSM (ceea ce nu a făcut PDSR) sugerează că există intenţia de a reorienta PUNR către un naţionalism mai puţin agresiv şi radical, care, se speră, va reuşi să reciştige de partea acestui partid o parte din electoratul ardelenesc. Pe scurt, PUNR vrea să devină un partid „normal", acceptabil într-o societate democratică. Iarăşi rămîne de văzut ce se va întîmpla.

Oricum, orientarea către „normalitate" cu excluderea extremiştilor ar trebui să fie obsesia celor ce ar dori, într-adevăr, să formeze o opoziţie serioasă şi credibilă, iar denunţarea poziţiilor „radicale" ar trebui să preocupe în ansamblu clasa politică şi presa. PDSR – al cărui lider, Adrian Năstase – se exhibează în public alături de C.V. Tudor şi A. Păunescu – pare să nu fi înţeles clar acest lucru.

De fapt, ceea ce adesea absentează de la noi este critica vehementă a curentelor şi ideilor extremiste. Dimpotrivă, se observă constant pătrunderea în presă a unor teme naţionaliste: antimaghiarismul este marota unor publicaţii importante precum Adevărul, maimuţărirea ungurilor este ticul unui prezentator al unei emisiuni de dimineaţă al postului Tele7 ABC (Mircea Badea); la diferite posturi de televiziune

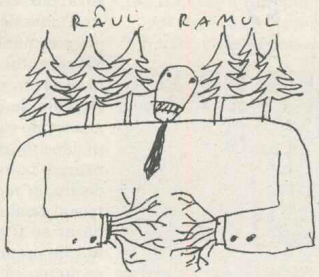

private, dar chiar şi la TVR (Ceaiul de la ora 5) apar, fie şi la emisiuni de divertisment, binecunoscuţi lideri extremişti. Există publicaţii şi autori care continuă să minimalizeze Holocaustul, să ia apărarea celor care îl neagă (C.T. Popescu) ori să considere că legionarii nu au fost antisemiţi (prof. univ. Ion Coja, de exemplu) Pe tarabele de cărţi din centrul Bucureştiului sînt frecvente cărţile antisemite, cum ar fi „Protocoalele înţelepţilor Sionului", ceea ce înseamnă că există un public pentru aceste texte. În unele medii universitare (atît profesori cît şi studenţi), nu sînt rare tendinţele prolegionare ori naţionaliste. Anumite emisiuni de istorie, chiar la TVR, tind să vorbească rezervat şi eufemistic despre activitatea generalului Antonescu. Dar mai grav: Parchetul General doreşte să reabiliteze şase miniştri ai Guvernului Antonescu, printre care şi pe Radu Rossetti, ministru al Educaţiei, pe motiv că au fost „simpli tehnicieni" (deşi legile şi decretele discriminării rasiale au fost asumate colectiv de întregul guvern), iar presa românească ignoră aproape complet ştirea. Se dezvoltă, printre unii jurnalişti sau chiar printre politicieni ai puterii (O. Paler, G. Pruteanu), pe de altă parte, un fel de naţionalism chipurile moderat, dar care preia cu multă uşurinţă teze radicale, abia atenuate.

Multă lume se teme astăzi de relansarea naţionalismului, într-un moment de dificultăţi economice şi de scădere a nivelului de trai. Unii cred chiar că, pentru a preveni ce-i mai rău, trebuie făcute concesii naţionalismului şi criticat din răsputeri guvernul pentru „cedarea în faţa unor interese străine". Dar acest raţionament mi se pare fals: În sine, extremiştii nu sînt mai mult decît marginali; ei nu pot niciodată, prin forţele lor proprii, să preia în mod democratic puterea. De aceea, este lipsit de sens, dacă nu şi imoral, să „le ieşi în întîmpinare". Pericolul adevărat stă în compromisul cu extrema pe care încep să-l facă, sau pe care nu-l refuză net, personalităţi şi partide considerate „moderate". În acel moment, societatea devine permeabilă la ideile extremiste, îşi pierde anticorpii; extremismul devine acceptabil, „la modă" cumva. Dimensiunile sale sînt relativizate, minimalizate, circumstanţiate. Este primul act al „rinocerizării".

Despre procesul comunismului la Paris, nu la Bucureşti

Apariţia volumului *Le livre noir du communisme* (*Cartea neagră a comunismului*, subtitlul *Crime, torturi, represiuni* – editura Robert Laffont), rezultat al cercetării unor importanţi istorici tineri din Franţa, Polonia şi Republica Cehă, este fără îndoială evenimentul editorial cel mai proeminent al momentului. Apărut în librării pe 7 noiembrie, la ora 17 primul tiraj se epuizase, deşi preţul de 189 FF nu este mic. Lucrarea îi este dedicată lui François Furet, care ar fi trebuit să o prefaţeze, dar din păcate n-a mai apucat să o facă.

Cartea neagră a comunismului vorbeşte şi despre România. Sînt prezentate fenomenul Piteşti (datorită cărţii lui Virgil Ierunca, publicată în Franţa), precum şi închisoarea Sighet.

Din primul moment, s-a iscat o enormă discuţie în jurul noii apariţii: în *Figaro littéraire* din 6 noiembrie, Pierre Daix îşi intitulează articolul dedicat acestui volum *Procesul Nürnberg al comunismului*. *Libération* din 6 noiembrie dedică aceleiaşi apariţii trei pagini: „Le tombeau de Lenin". Emisiunea din 7 noiembrie à lui Bernard Pivot s-a ocupat şi ea de *Cartea neagră a comunismului*. *Le nouvel observateur* (30 octombrie–5 noiembrie) publică editorialul „L'Esprit exterminateur", sub semnătura lui Jean Daniel, în care reputatul jurnalist spune: *„Au fost 100 de milioane de morţi. De-a lungul foametei organizate în Ucraina, măcelurilor din Cambodgia, crizei alimentare din China, să nu fi existat oare nişte Himmler, nişte Eichmann, nişte Klaus Barbie, ci doar un mizerabil Ceauşescu şi un blestemat Pol Pot?* (...)

Înţelegem întrebarea pe care ne-o pune această carte neagră: cum se poate să păstrăm mai prezentă amintirea crimelor naziste decît a celor comuniste?

Acest secol e, oare, acela al nazismului proclamat ca rău absolut şi unic? Sau acela al comunismului care îi face o atît de evidentă concurenţă?". **(R.P.)**

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa	80 $	40 $	20 $
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
şi Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

PS pe scurt — Gheorghe Funar – exclus din PUNR

Marţi 4 noiembrie, Biroul Permanent al PUNR a hotărît, după dezbateri aprinse, excluderea lui Gheorghe Funar din partid. Biroul Permanent a constatat că Funar a refuzat să se conformeze hotărîrilor ultimative formulate la şedinţa din 21 octombrie.

PS pe scurt — Congresul PRM

Între 8 şi 9 noiembrie, la Palatul Parlamentului, au avut loc lucrările celui de-al doilea congres al Partidului România Mare. Cu acest prilej a fost reales în funcţia de preşedinte Corneliu Vadim Tudor, de altfel singurul care a candidat. A participat, ca invitat de onoare, Jean Marie Le Pen, liderul extremei drepte franceze, care a reafirmat că doreşte să organizeze o Internaţională naţionalistă. Cu aceeaşi ocazie, s-au înscris în partid: Miron Cosma, ex-liderul minerilor, şi Iulian Mincu, fostul ministru al Sănătăţii.

PS pe scurt — Emil Constantinescu la Paris

Prezent la Paris cu ocazia conferinţei „Mondializare şi identitate naţională" din 6 noiembrie, preşedintele Emil Constantinescu a avut convorbiri cu preşedintele Franţei Jacques Chirac, premierul Lionel Jospin, preşedintele Adunării Naţionale franceze, Laurent Fabritius. A fost reafirmat sprijinul energic al Franţei pentru integrarea României în Uniunea Europeană.

Preşedintele Emil Constantinescu a fost distins cu titlul de *doctor honoris causa* al Şcolii Normale Superioare de la Paris, cea mai prestigioasă instituţie franceză de învăţămînt superior.

DIN SUMARELE VIITOARE 22

- *Interviuri cu:* ***Laurenţiu Ulici*** *(preşedintele Uniunea Scriitorilor),* ***Ana Blandiana*** *(preşedinta Alianţei Civice),* ***Traian Orban*** *(preşedintele Asociaţiei răniţilor în revoluţie),* ***Nicolae Noica*** *(ministrul Lucrărilor Publice şi Amenajării Teritoriale)*
- ***Emil Hurezeanu:*** *„La aniversară"*
- ***N. R. Dobrogea:*** *„Automobilul"*
- ***Pavel Câmpeanu:*** *„Metamorfozele Europei Centrale*
- *10 ani de la revolta din Braşov*

APĂRUTĂ LA ALL

Ajunsă între timp, în SUA, la a treia ediţie, *Capitalul uman* urmăreşte preocupările anterioare ale lui Becker, prin analizele sale economice asupra discriminării, căsătoriei, familiei, relaţiilor interumane şi educaţiei, bucurându-se astăzi de statutul unei *lucrări clasice* despre consecinţele investiţiei în educaţie.

APĂRUTĂ LA ALL

ILIE ŞERBĂNESCU

Tichie de mărgăritar şi-a luat şi chelul nostru...

Scăderi dramatice ale cursului acţiunilor au avut loc săptămînile trecute la mai toate principalele burse din lume, inclusiv la marea Bursă din New York, unde s-a produs reculul cel mai important de la crahul din 1987, deşi ulterior s-a înregistrat o revenire. Indicele Dow Jones, care, după un sistem convenţional de urmărire a cursurilor principalelor acţiuni, măsoară pulsul Bursei de pe Wall Street, a coborît, cu un fără precedent 7% într-o singură zi. Deţinătorii de acţiuni au pierdut în cîteva ore posesiuni de cîteva sute de miliarde de dolari. A fost nevoie ca tranzacţiile să fie oprite de două ori în cursul şedinţei de tranzacţionare bursieră pentru ca tendinţa să nu se transforme într-o adevărată prăbuşire. Încă de mult timp, în condiţiile implicării aproape totale a informaticii în activitatea bursieră, tranzacţiile sînt executate nu doar prin computer, ci chiar de către computer, în sensul că, în funcţie de cererea sau oferta pentru una sau alta din acţiuni, computerul este programat să reacţioneze mişcînd preţurile în sus sau în jos. Computerul însă nu se lasă impresionat de perspectiva crahurilor şi, dacă tendinţa de scădere este clară, coboară cursurile, riscîndu-se ca totul să se transforme într-o avalanşă. De aceea, regulile de protecţie stabilite în urma crahului din 1987 prevăd, între altele, şi sistarea, pur şi simplu, a tranzacţiilor pentru ca avalanşa să nu se declanşeze.

În 1987, priveam toate întîmplările de la bursa din New York sau de la alte burse ca pe o expresie a prăbuşirii capitalismului însuşi. Acum, după numai 10 ani, încercăm timid şi, evident, stîngaci să construim şi noi capitalismul, trecînd la acesta de la socialismul care, pe cît de luminos şi victorios era considerat, s-a năruit el între timp. Astfel a apărut şi în România Bursa de Valori şi piaţa extrabursieră RASDAQ, adică, pe ansamblu, piaţa de capital pe care se vînd şi se cumpără acţiuni ale întreprinderilor. Iar acum privim cu alţi ochi ce se întîmplă la bursele „mamă", încercînd să înţelegem mecanismul, şansele, dar şi riscurile existente pe pieţele de capital.

Poate, înainte de toate, ar trebui surprins mecanismul care, într-o relaţie mai mult sau mai puţin de strictă solidaritate cu ceea ce se întîmplă în economia reală, împinge în sus cursul acţiunilor. Elementul fundamental pe pieţele de capital este încrederea sau lipsa de încredere în acţiunile unei companii sau alteia, încredere sau lipsă de încredere care constituie intermediarul nevăzut, dar neînlocuibil, al oricărei tranzacţii. Acţiuni se vînd în ideea că preţul lor va scădea în continuare şi, deci, mai tîrziu va fi şi mai dezavantajos, după cum acţiuni se cumpără pentru a fi vîndute ulterior, în ideea că preţul lor va creşte în continuare.

Tranzacţiile pe piaţa de capital sînt prin natura lor speculative. Aceasta nu este o critică. Este o realitate. Speculaţia în funcţie de anticipaţie este obiectul însuşi al tranzacţiilor pe piaţa de capital. **În orice caz, trebuie să fie limpede că dobîndirea de acţiuni pe piaţa de capital nu are ca scop accesul la dividendele în sine distribuite de companii, ci la cîştigurile posibile din creşterea cursului acţiunilor.** O asemenea creştere a cursului acţiunilor pe plan general şi cu deosebire în cazul anumitor companii are loc tocmai în situaţia în care, ca reflex al derulărilor pozitive dintr-o

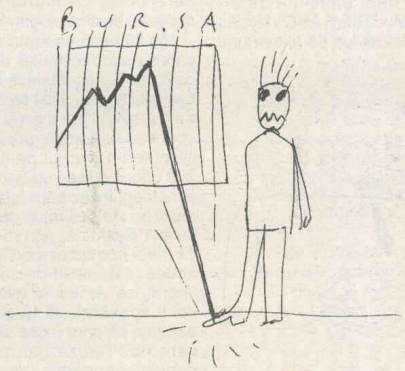

economie şi a unor performanţe solide ale companiilor din aceasta, încrederea în acţiuni creşte şi împinge în sus, în cerc virtuos, cursul acţiunilor. O asemenea tendinţă se numeşte *„bull-market"*, adică o piaţă sub semnul taurului (spre deosebire de *„bear-market"*, o piaţă sub semnul ursului, care semnifică o tendinţă generală de scădere a cursului acţiunilor). În perioade prelungite de *bull-market*, cursul acţiunilor se îndepărtează semnificativ de dividendele pe care companiile le distribuie efectiv pentru fiecare acţiune. Acest raport dintre cursul acţiunilor şi dividende constituie un indicator de bază al evoluţiilor bursiere şi evidenţiază în fond gradul de speculaţie la care s-a ajuns pe piaţă. Istoriceşte, se admite că este destul de periculos dacă, pe ansamblu, cursul acţiunilor depăşeşte de 20–30 de ori dividendele distribuite. Este evidentă la un asemenea raport componenta speculativă a tranzacţiilor de pe piaţa de capital, care nu menţin o legătură strictă cu derulările din realitate. De altfel, practica a dovedit că, dacă o piaţă sub semnul taurului se prelungeşte mult, respectiv dacă creşterea cursului acţiunilor se alimentează prin ea însăşi şi, deci, raportul amintit este supra-depăşit, atunci intervin inevitabile corecţii, adică scăderi ale cursului acţiunilor către niveluri mai rezonabile faţă de dividendele efectiv distribuite. Marile crahuri bursiere constituie exact asemenea corecţii, dar desfăşurate în chip violent.

Raportul pe 1997 al Fondului Monetar Internaţional asupra evoluţiilor economiei mondiale vorbea încă în mai, la apariţie, de riscul *„unei corecţii ce ar putea să se producă în curînd pe pieţele de capital din principalele ţări avansate din punct de vedere economic"*. Realitatea este că aceste pieţe, adică cele din Statele Unite, Europa Occidentală şi Extremul Orient, se aflau după ani de creştere a cursului acţiunilor, sub semnul taurului. Şi doar expansiunea nebănuită pe care a cunoscut-o economia reală americană în acest an a amînat corecţia. A fost însă de ajuns ca o scădere de natură corectivă să se producă în bursele din Extremul Orient – în primul rînd în bursele din Malayezia, Thailanda şi Hong-Kong – ca efectul în lanţ propagat prin intermediarul nevăzut al încrederii zdruncinate să afecteze pînă şi marele Wall Street şi chiar, într-o mai importantă măsură, bursele din Australia şi Europa de Vest.

Tichie de mărgăritar şi-a găsit şi chelul nostru: piaţa românească de capital şi-a înscris şi ea scăderi ale cursului acţiunilor, pentru că „dă bine" să te afli în tandem, chiar dacă la rău, cu suratele mai mari. Dincolo de glumă, realitatea este că piaţa românească de capital este de abia la început, ea nu este nicidecum mai brează decît economia reală românească, pe care o reprezintă şi care se ştie că este în declin, şi nici nu este atît de racordată pieţelor internaţionale bursiere, astfel încît să trebuiască neapărat să fi reacţionat la evoluţiile mondiale, chiar atît de prompt şi chiar atît de identic. E adevărat că se spune că *„dacă Wall Street-ul strănută, celelalte burse fac gripă"*. N-ar fi fost însă cazul României, economic bolnavă de mult, şi încă rău.

Numai că, pe piaţa românească de capital, se află deja investiţii străine de portofoliu în valoare de cîteva sute de milioane de dolari, iar străinii, obişnuiţi cu reacţia cel puţin de imitaţie, au vîndut rapid şi masiv. Şi, evident, cursurile acţiunilor au scăzut, nefiind deocamdată clar în ce direcţie vor evolua lucrurile. S-ar putea ca străinii, care au făcut plasamente în acţiuni româneşti, să plece, ceea ce ar sublinia pericolele care sînt poate chiar mai mari decît beneficiile de pe urma investiţiilor de portofoliu. Deşi, este posibil şi ca, atraşi de preţurile extrem de avantajoase din acest moment ale acţiunilor româneşti, investitorii străini de portofoliu să revină la tendinţa de cumpărare şi nu de vînzare.

În orice caz, România nu are nimic de făcut altceva decît să încerce continuarea reformei, indiferent de condiţii, căci, să fie clar, fără o economie reală funcţională nu poate exista nici bursă, nici măcar una în cădere.

ANTET

ISTORIA IDEILOR SOCIOLOGICE,

de Michel Lallement

Volumul I, ***De la origini până la Weber.***

• Lucrarea este un curs accesibil de istoria sociologiei.

• Structura este clară, după principii didactice:

- pe pagina din dreapta un comentariu asupra problemei studiate.

- pe pagina din stânga, documente variate exemplifică analiza.

16500 lei

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expeditor:

Numele .....

Oraş (Localitate) .....

Strada ..... nr. .....

Bl. .....Sc. ..... Et. ..... Ap. .....

Judeţ (sector) ..... cod .....

Tel. .....

CARTE POŞTALĂ

Post răspuns

Nu timbraţi

Destinatar:

Editura ANTET

O.P. 22 C.P. 285

Sector 1, Bucureşti

Tel: 01-6175332

PS pe scurt

Noi scumpiri

Începînd cu 1 noiembrie, Regia Metrorex a majorat preţul călătoriei cu metroul: cartela de două călătorii costă 2.500 lei, iar cea de zece – 11.000 lei. RATB a mărit tariful călătoriei la 1.100 lei. Preţul energiei electrice a crescut şi el cu 5,5%.

Statul, proprietar al RomTelecom

PS pe scurt

RomTelecom a devenit Societate Naţională de Telecomunicaţii, fiind prima Regie Autonomă trecută în proprietatea privată a statului. În nou înfiinţata societate, Ministerul Comunicaţiilor reprezintă în exclusivitate Adunarea Generală a Acţionarilor, Salariaţii Regiei Autonome RomTelecom sînt consideraţi ca fiind transferaţi la Societatea Naţională RomTelecom. Ministerul Comunicaţiilor are în vedere ca, în următoarele trei luni, să reducă personalul din RomTelecom cu 5%, ceea ce reprezintă aproximativ 2.500 de persoane.

PS pe scurt

Poşta se privatizează

Regia Autonomă Poşta Română se va transforma în societate naţională, iar în 1998 va fi privatizată. Acţiunile Poştei se vor vinde prin ofertă publică pe pieţele bursiere din România şi din străinătate, însă nici persoanele fizice, nici cele juridice nu vor putea achiziţiona mai mult de 0,1% din acţiuni. După Poşta Belgiană, Poşta Română va fi cea de-a doua instituţie privată de acest gen din Europa.

MAJESTATEA SA REGELE MIHAI I:

„Eu şi familia mea nu am încetat nici o clipă să existăm cu toată puterea fiinţei noastre pentru idealurile naţionale“

Aţi călătorit în ultimul an în mai multe localităţi ale României. Cum aţi găsit oamenii şi locurile?

Este greu de exprimat în cuvinte emoţia reîntîlnirii cu Ţara după o ruptură brutală şi tragică, de aproape cincizeci de ani. Anul acesta am călătorit mult prin diverse colţuri ale României şi mi-am dat seama că ataşamentul şi iubirea faţă de neamul nostru nu au putut fi smulse din inima şi din conştiinţa românilor, aşa cum eu şi familia mea nu am încetat nici o clipă să existăm cu toată puterea fiinţei noastre pentru idealurile naţionale.

Călătoriile noastre pe pămînt românesc nu pot fi cu nici un chip o reîntîlnire, pentru că noi nu am părăsit acele locuri decît din punct de vedere fizic. Eu le socotesc mai degrabă un prilej de reconsiderare a memoriei.

Aţi participat la mai multe întîlniri în care au fost evocate momente importante din istoria ţării: în vară, la un colocviu a cărui temă a constituit-o actul de la 23 august, în toamnă, la ceremonia de la Alba Iulia. Credeţi că românii au început să reînveţe istoria ce le-a fost ascunsă?

Am credinţa că românii vor şti să umple paginile *voit* nescrise ale Istoriei naţionale. Orice încercare de a lăsa pagini albe se dovedeşte pînă la urmă nefericită. Din păcate, experienţele istorice dureroase sînt întotdeauna suportate de popor, care nu numai că este nevinovat, dar este, în cele din urmă, adevăratul depozitar şi creator al valorilor Ţării. A confisca adevărul istoric este o crimă comparabilă cu confiscările de vieţi omeneşti.

Se împlineşte un an de la ultimele alegeri. Cum apreciaţi evoluţia ţării noastre în acest interval?

Nu este prima oară cînd poporul român este pus în situaţia de a lua totul de la capăt. Calea democraţiei şi a libertăţii este singura capabilă să readucă României prosperitatea şi stabilitatea. Dar nu pot ignora faptul că, încă de la începutul secolului XX, România, prin moderna şi valoroasa ei Constituţie, a arătat Europei cît de avansată şi stabilă poate fi o Ţară din estul Europei.

Aţi pledat cu toată forţa pentru integrarea României în NATO. Cum socotiţi că se situează acum ţara noastră faţă de dorinţa ei de a se integra în structurile euro-atlantice?

Ţara noastră are o poziţie care o îndreptăţeşte să dorească şi să ceară integrarea în structurile europene şi euro-atlantice. Am subliniat în multe rînduri, în întîlnirile europene pe care le-am avut, legitimitatea noastră în această privinţă. Ceea ce rămîne de făcut în continuare este să luptăm pentru o prezenţă tot mai stabilă şi mai activă a României în lumea întreagă, pentru a şterge îndoielile trecutului şi ale trecutului apropiat. E uşor să strici, dar este infinit mai greu să reconstruieşti o poziţie onorabilă pe harta lumii.

În timpul vizitei la Bucureşti, 1997

Majestatea Sa Mihai I şi Regina Ana, oaspeţi ai Grupului pentru Dialog Social, întîmpinaţi de Gabriel Liiceanu, în primăvara acestui an

Veţi continua să susţineţi cauza României în lume? Care credeţi că este viitorul ei?

Voi continua să susţin cauza Ţării noastre, dar voi continua mai ales să ajut România să devină demnă de viitorul pe care i-l dorim cu toţii.

Aţi fost mereu atent la starea de spirit a tineretului român. Ce impresie vă fac tinerii români de astăzi?

Tinerii sînt exemplul cel mai elocvent că memoria nu dispare, ci că trebuie doar reîmprospătată. Ei au arătat întotdeauna lumii, în momentele de răscruce, că vîrsta tînără nu este o lipsă, ci o calitate.

Se împlinesc 50 de ani de cînd Petru Groza v-a silit să părăsiţi România. Vă rugăm să evocaţi pentru cititorii revistei noastre ultima aniversare a Majestăţii Voastre, înainte ca ţara să fie confiscată de comunişti.

În preajma plecării mele, Ţara era deja confiscată de comunişti. Atrocităţile şi dezastrul care afectaseră toate straturile societăţii şi viaţa de zi cu zi nu mi-au făcut posibilă nici o adevărată aniversare. Au fost ani grei, de doliu în sufletul meu.

Interviu realizat de
RODICA PALADE

RADU CĂLIN CRISTEA

La locul faptei

Un parcurs aproape anonim a avut, cel puţin pînă în momentul în care scriu aceste rînduri, vestea că PAC-ul intenţionează să revină în CDR. Nu am de unde să ştiu cum va reacţiona Convenţia. Reprimit fără hurducături sau, dimpotrivă, tratat cu refuz – PAC-ul dă oricum un semnal interesant, încercînd să se reînscrie pe un traseu abandonat cu publica lehamite încă de prin vara-toamna lui '94.

La reuniunea sa din 1 noiembrie a.c., Comitetul Naţional al PAC hotăra, cu 59 de voturi pentru, 6 împotrivă şi două abţineri, să se întoarcă într-o alianţă în mijlocul căreia acum trei ani simţea că nu mai are aer. Cu o majoritate la fel de confortabilă, ieşirea din CDR fusese invocată la vremea respectivă ca o evadare dintr-un spaţiu toxic unde se strînseseră, claie peste grămadă, mediocritatea şi intriga, dialogul jos şi o droaie de oribilităţi trîntite mecanic în capul d-lui Manolescu şi al apropiaţilor săi. Aproape toate filialele PAC-ului deveniseră febrile, iar şefii partidului participau, din ce în ce mai stingheriţi, la reuniunile CDR, terorizaţi parcă de gîndul că s-ar putea procopsi, în cel mai fericit caz, cu o eczemă. E adevărat, pe de altă parte, că alergia PAC-ului era alimentată în interiorul Convenţiei de o sumedenie de stimuli, mai mult sau mai puţin naturali. Inevitabil, ruptura s-a produs, PAC-ul lepădîndu-se de Convenţie şi pornind într-o cursă solitară. În timp ce cursa PAC-ului a avut un start excelent şi un finiş lamentabil, CDR a cîştigat la pas alegerile. Din destule motive obiective (între care îndeosebi avaturile vieţii extraparlamentare), audienţa PAC-ului trebuia căutată atent, undeva în subsolurile sondajelor, Convenţia continuînd să nu coboare sub 35% la capitolul intenţiei de vot.

Vîrful vaporos al piramidei

Au fost nu puţini cei care au criticat sever PAC-ul la părăsirea Convenţiei. Poate doar din oportunism, poate din cauza unei mai corecte evaluări a riscurilor vieţii pe cont propriu – încă un val disident a plecat atunci din partid trîntind uşile. Spre ghinionul echipei d-lui Manolescu, electoratul PAC a fost neîndurător şi, temîndu-se probabil să nu risipească voturile, a preferat să le strecoare în alte urne. Nu putea oare PAC-ul evita să-şi macine într-un asemenea hal energiile învîrtindu-se în cerc pentru a ajunge în acelaşi punct, socotit acum trei ani fără orizont şi, pe alocuri, chiar indign? Pusă acum, întrebarea devine eminamente retorică. Cotat în mai multe rînduri cu 8–10% din sufragii, cu o imagine bună, cu destule personalităţi încorsetate de tiparele Convenţiei, cu un discurs modern şi adesea fermecător, mai ales în interpretările preşedintelui său, PAC-ul putea fi înţeles pînă la un punct, în tentaţiile sale evazioniste. Scrutinul de acum un an avea să demonstreze însă că socoteala de acasă nu s-a potrivit cu aceea din piaţă. Dificil de apreciat dacă, acum trei ani, în pariul PAC-ului puteau să se întrevadă germenii eşecului. Poate că strategia PAC-ului s-a bizuit în mod exagerat pe sondaje, în condiţiile în care era probat că acestea atrag în felurite capcane, aşezînd lesne cel mai solid argument pe o pistă falsă. Poate că rătăcirea PAC-ului a fost determinată şi de relaţia particulară a „centrului" cu filialele judeţene al căror cuvînt a cîntărit pînă la urmă cel mai greu în ruperea de Convenţie. Asta deşi era străveziu că unii din cei mai înfocaţi suporteri ai desprinderii aveau discernămîntul tulburat din varii motive, dar îndeosebi din cauza unor mărunte idiosincrazii pe plan local. În ecuaţia divorţului de CDR se afla, desigur, şi comportamentul oarecum mai nonconformist al liderului său. Pentru că, spre deosebire de alţi şefi de partid (numele lui Petre Roman e primul ce îmi vine în minte), care induc filialelor, conducerii şi chiar membrilor de rînd viziunile lor personale, influenţînd astfel calitatea unor decizii, d-l Manolescu a preferat mereu să caute un numitor comun al tendinţelor din partidul său. Şocînd pe mulţi prin acest stil, destul de personal într-o Românie obişnuită cu lideri autoritari care îşi biciuie turma în clipe de cumpănă, d-l Manolescu a preferat să rămînă un fel de vîrf vaporos al piramidei ierarhice din PAC. Evitînd aşadar să arate într-o anumită direcţie, deşi mulţi aşteptau un asemenea gest ca pe o călăuză.

O reverenţă simbolică

PAC-ul vrea, aşadar, să se reîntoarcă în Convenţie după ce şi-a consumat multă muniţie în speranţa unificării liberale. Faptul că a ajuns să respingă această utopie care a sucit prea multe minţi este, fără îndoială, un semn de maturitate. PAC-ul vrea înapoi în Convenţie după cel puţin un an de penitenţă, cînd a parcurs un deşert umilitor şi, ar fi de sperat, plin de învăţăminte. PAC-ul a furnizat elite întregii societăţi româneşti, fiind cel mai generos sponsor în acest sens. Că multe elite aveau să fie devorate chiar de născătorii lor şi împinse către soluţii extreme – asta e o altă lungă, interminabilă poveste. O forţă centrifugală răvăşeşte ciclic întreaga mişcare a PAC-ului, azvîrlind peste bord personalităţi de talia unor Dan Grigore, Alexandru Paleologu, Stere Gulea, regretatul Mircea Ciobanu şi cîţi alţii. Risipiţi peste tot, foştii membri ai PAC-ului ar fi îndeajuns de mulţi pentru o cameră legislativă, vreo două guverne şi chiar un preşedinte. Acest partid atît de complicat îşi calcă, iată, pe orgoliu şi face calea întoarsă, încercînd să pună în valoare oamenii competenţi care i-au rămas încă fideli. Cum va reacţiona CDR-ul? Ar fi păgubos să sancţioneze PAC-ul cu o pedeapsă mai aspră decît o merită. Ar putea s-o facă doar nepricepînd că, la un an de la alegeri, din cei 15.000 de specialişti ai Convenţiei s-a cam ales praful de pe tobă. Ar fi, cu un cuvînt la modă, contraproductiv ca hipersensibilitatea unora dintre pachişti să se simtă iarăşi lezată de şicanele unor cederişti pentru care însăşi ideea de PAC provoca o indigestie spontană. Poate că ambele părţi vor avea delicateţea, ca să nu spun inteligenţa, să se menajeze. Reîntors în Convenţie după ce s-a dezis atît de sever de aceasta, PAC-ul ar putea fi tratat ca un copil bezmetic, taman bun de pus pe coji de nucă. Ar fi, cred, un răspuns nedrept la o reverenţă simbolică, în felul ei, pentru un partid care recunoaşte implicit că a făcut cîndva un calcul greşit, pătimind destul pentru eroarea sa. Eventuala recooptare a PAC-ului în Convenţie nu trebuie, firește, supralicitată. Oamenii PAC-ului nu vor fi nici providenţiali şi nici nu vor salva naţiunea. Rămîne la îndemîna actualei majorităţi şi, în primul rînd, a preşedintelui Constantinescu doar să-i pună să facă treaba la care se pricep. Pe ei, ca şi pe alţii. E prea mare seceta de meseriaşi adevăraţi, serioşi şi ceva mai puţin guralivi, pentru a da cu piciorul unor specialişti de talia unor (caut exemple aproape la întîmplare) Ion-Păun Otiman sau Costea Munteanu.

ŞERBAN ORESCU

PNŢCD şi selecţia cadrelor

Apropiata remaniere a guvernului Ciorbea a declanşat o serie de observaţii la adresa a ceea ce adversarii politici, în primul rînd, dar nu numai ei, numesc criza de personalităţi PNŢCD. Se ştie, acest renumit partid istoric, înainte de a fi desfiinţat în 1947, s-a semnalat, dimpotrivă, printr-o mare receptivitate faţă de oamenii de valoare. E de ajuns să amintim pe Armand Călinescu, Grigore Gafencu, Petre Andrei. Remanierea guvernului Ciorbea se apropie; în acest timp, d-l Petre Roman exclamă la televizor: *„PNŢCD a umplut ţara cu proşti"*. Desigur, Partidul Democrat vrea să bată moneda din slăbiciunile calitative ale PNŢCD! De ce nu? Deşi un partid relativ mic, deşi în scădere de popularitate, e greu să conteşti partidului d-lui Roman un „trust al creierului". De ce nu are unul şi Partidul Naţional Ţărănesc Creştin Democrat? Într-un interviu recent, senatorul naţional-ţărănist Şerban Săndulescu explica penuria de valori a partidului său prin propaganda fostului regim lliescu, după revoluţie, împotriva partidelor istorice. Dar nici de cînd PNŢCD se află la putere nu s-a produs o schimbare, cu toate că (se ştie) puterea atrage! Se fac glume la Bucureşti pe marginea constatării că PNŢCD nu prea are cu cine să completeze posturile de miniştri devenite disponibile, şi asta la un partid care reprezintă şi fostele elite româneşti, nu numai pe ţărani!

Cauza principală a acestei situaţii trebuie căutată la liderii ţărănişti înşişi. Cineva îmi relata o convorbire cu un asemenea lider, cu cîţiva ani în urmă. Obiectul discuţiei era tocmai problema cadrelor tinere, iar punctul de vedere al respectivului lider e elocvent: *„de ce să aducem tineri de valoare? Ce, sîntem proşti să ne creăm concurenţi?"*. Deci nu poporul român a fost sterilizat în ce priveşte inteligenţa, desigur, prin cei 45 de ani de comunism, ci altceva se întîmplă: **mediocrii se cooptează între ei**.

Chiar atît de surprins nu sînt de această antiselecţie; ea se întîlneşte peste tot unde există mediocri în funcţiile de conducere. Cu cît este mai mediocră o conducere, cu atît este precauţia ei de a nu-şi crea concurenţă, cooptînd elemente de valoare, mai evidentă. Pagubele aduse partidului de acest mod de a vedea sînt imense. Spunem aceasta cu atît mai mult, cu cît **comuniştii au ignorat adevăratele valori**, astfel că **după revoluţie a existat un potenţial important, dar nesatisfăcut, de inteligenţă şi expertiză**. Din motivele arătate, partidele istorice **nu au încercat să-l capteze**. Îmi amintesc, în această ordine de idei, şi de un eminent profesor de economie agrară (ce poate fi mai important într-o perioadă de tranziţie a agriculturii decît un bun specialist în economie agrară?). Ei bine, preşedintele din 1990 al PNL i-a spus că nu are nevoie de serviciile lui.

Se ştie, pe de altă parte, că, în dorinţa de a ajuta guvernului Ciorbea, Alianţa Civică **a remis d-lui Ion Diaconescu, cu circa un an în urmă, o listă de persoane capabile şi politiceşte apropiate (unele erau membri PNŢCD)**. Ce s-a întîmplat cu această listă? Întrebată, d-na Ana Blandiana, preşedinta Alianţei Civice, ne-a spus că lista n-a avut nici o urmare (a fost, de bună seamă, aruncată la coş!). Dacă i s-ar fi dat urmare, alta ar fi fost, probabil, situaţia guvernului şi a ţării, în prezent. Cum a valorificat politic noul regim persoanele de valoare care i-au fost apropiate, pe cînd CDR se afla în opoziţie? Cazul d-nei Zoe Petre, devenită principal consilier prezidenţial, este o excepţie! Nevalorificaţi au rămas Gabriel Liiceanu, Dinu Giurescu, Şerban Papacostea şi mulţi alţii şi, cu excepţia d-lui Alexandru Herlea, întreaga emigraţie. În schimb, mediocrităţi ca ministrul Educaţiei Naţionale, un profesor universitar pe care era de ajuns să-l auzi cum răspunde la interviuri ca să ştii că **nu are ce căuta la acel resort**, au fost numiţi fără nici o ezitare şi sînt păstraţi, pînă una-alta. Nu-i de mirare, deci, că PNŢCD întîmpină dificultăţi să-şi înlocuiască miniştrii dovediţi slabi (fapt fără precedent în analele istoriei româneşti), în timp ce Partidul Democrat dispune – oricare ar fi sorgintea acumulării intelectuale – de un mic trust al creierului, de n-ar fi să numim decît pe d-nii Petre Roman, Adrian Severin şi Victor Babiuc.

Cine e de vină?

PS pe scurt

PAC înapoi în CDR

Comitetul Naţional al Partidului Alianţei Civice a hotărît, sîmbătă 1 noiembrie, să ceară conducerii Convenţiei Democrate reprimirea în alianţă. Nicolae Manolescu a explicat că PAC vrea să sprijine reforma cu oameni şi proiecte într-un moment dificil pentru coaliţia majoritară. Într-o întîlnire cu preşedintele PAC, Ion Diaconescu s-a declarat de acord cu această cerere.

POLIROM

NOUTĂŢI
PLURAL CLASIC

Filostrat
Viaţa lui Apollonios din Tyana

Traducere de **Marius Alexianu**
Prezentare şi note de **Adelina Piatkowski**

„Romanul" retorului şi sofistului grec Filostrat, construit în jurul figurii lui Apollonios – filosof neopitagorician, practicant al cultului apollinic, taumaturg – a fost prins de Noica în **Proiectul de lecturi esenţiale**, alături de Plotin, Augustin şi Origenes...

În pregătire:
Adrian Neculau (coord.) – Psihologia câmpului social. Reprezentările sociale
Jean-Marc Monteil – Educaţie şi formare. Perspective psihosociale

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

GABRIEL ANDREESCU

De la naţionalism la dosarul personal

Naţionalism în structurile guvernului

Încep amintind cititorului un moment deja îndepărtat, data de 26 mai 1997, cînd Guvernul României a dat o Ordonanţă de Urgenţă pentru modificarea şi completarea *Legii administraţiei publice locale nr. 69*/1991. Amendarea *Legii 69* era necesară pentru aprofundarea autonomiei locale şi, nu mai puţin, pentru a răspunde solicitărilor UDMR privind utilizarea limbii materne în administraţie. Adoptarea unor noi reglementări referitoare la utilizarea limbii materne în învăţămînt şi educaţie a fost condiţia pusă de UDMR ca să participe la guvernare. La 26 mai, Guvernul a îndeplinit prima parte a acestei promisiuni, la 10 iulie, pe a doua, adoptînd Ordonanţa de Urgenţă pentru modificarea şi completarea *Legii Învăţămîntului*. Interesant, „un detaliu": de mai multe ori s-a încercat amendarea acestor două texte de mare importanţă şi stabilite la cel mai înalt nivel politic, de către persoane din Secretariatul Guvernului.

În urma adoptării Ordonanţei, primarul oraşului Tîrgu-Mureş a dispus aşezarea mai multor tăblite bilingve la intrarea în oraş. Peste noapte, inscripţionările maghiare au fost vopsite şi lucrul acesta s-a repetat după introducerea altora noi. Trec peste refuzul iniţial al Poliţiei din Tîrgu-Mureş de a păzi tăblitele, ca să ajung la punctul de interes al acestei rememorări: pe data de 17 iulie, secretarul de stat Grigore Lăpuşanu, şef al Departamentului pentru Administraţia Publică Locală, a trimis Prefecturii Judeţului Mureş o scrisoare arătînd cum trebuie citită Ordonanţa de Urgenţă pentru modificarea şi completarea *Legii administraţiei publice locale*. Domnul Lăpuşanu afirma că aplicarea Ordonanţei de Urgenţă emisă de Guvern presupune informarea consiliului local, căruia îi revine *„competenţa... în domeniul atribuirii şi schimbării de denumiri, precum şi în domeniul administrării bugetului local"*. D-l Grigore Lăpuşanu mai cerea ca inscripţionarea bilingvă să privească strict denumiri de localităţi, instituţii publice şi unităţi înfiinţate de autorităţile administraţiei locale (deci nu străzi). Finalul scrisorii: *„Faţă de cele de mai sus apreciem că numai consiliul local este competent a hotărî asupra inscripţionării bilingve..."*.

Intervenţia secretarului de stat era, limpede, o acţiune împotriva deciziei Guvernului. Ordonanţele emise de Guvern au efect juridic imediat. Ordonanţa de Urgenţă nr. 22/1997 prevedea, la art. 58 alineat 2, *„inscripţionarea denumirii localităţilor, a instituţiilor publice şi a unităţilor proprii, precum şi afişarea anunţurilor de interes public şi în* ***limba minorităţii respective***" în unităţile administrativ teritoriale unde minorităţile naţionale au o pondere de peste 20%. În conformitate cu articolul 43 alineat 1 din Ordonanţă, *„primarul acţionează şi ca reprezentant al statului..."*. Ca urmare, hotărînd montarea plăcuţelor cu inscripţionare bilingvă în Tîrgu-Mureş, primarul municipiului Tîrgu-Mureş nu făcea decît să răspundă obligaţiilor care-i revin. În plus, o ordonanţă guvernamentală are valoare de lege. Ea nu poate, deci, să fie supusă aprobării sau respingerii consiliilor locale. Strategia secretarului de stat, de sabotare a deciziei Guvernului, era atent „elaborată". Astfel, pentru a produce confuzie, se menţionau dispoziţiile art. 20 alin. 2 privind „atribuirea şi schimbarea de denumiri" şi cererea „traducerii denumirii respective". Or, dacă este vorba de „traducere", atunci nu se mai pune problema „atribuirii sau schimbării" de denumiri. La art. 58 alineat 2, Ordonanţa prevede inscripţionarea *„denumirii localităţilor, a instituţiilor publice şi a unităţilor proprii,* ***precum şi afişarea anunţurilor de interes public***". În adresa trimisă Prefecturii Mureş se menţionează doar primele trei categorii etc.

Cum este posibil ca un secretar de stat să saboteze deciziile Guvernului, iar ca membru PNŢCD să se opună opţiunilor conducerii partidului? Un răspuns îmi pare a se afla în informaţiile oferite de *Academia Caţavencu*, cu puţin timp în urmă. Conform săptămînalului, dosarul d-lui Grigore Lăpuşanu arată că domnia sa a avut o poziţie importantă în Ministerul de Externe, într-o vreme cînd a fi în această instituţie obliga, desigur, la numeroase dovezi de fidelitate. Faptul că astăzi d-l Lăpuşanu prezintă o notă a lui Corneliu Coposu, susţinînd că el, d-l Lăpuşanu, ar fi fost „infiltrat" de către PNŢCD în MAE, în timpurile de clandestinitate, nu face decît să adauge un accent grotesc pe noua sa identitate.

Amintind despre poziţia d-lui Grigore Lăpuşanu sub regimul comunist, nu vreau să spun că foştii lucrători ai MAE trebuie priviţi cu suspiciune. Dar faptul că, după încrederea oferită de PNŢCD, prin numirea sa drept secretar de stat, d-l Lăpuşanu promovează politica naţionalistă a opoziţiei, iată un lucru care obligă la luarea în serios a „dosarului său de cadre". Scandalul creat de PUNR, PRM şi PDSR în jurul Ordonanţei de Urgenţă, campania dusă de presa antiguvernamentală de genul cotidianului *Naţional* au primit un excelent suport din partea demnitarului ţărănist.

Dosare personale şi presă

Legătura dintre naţionalism, manipulările politice şi servirea, pe vremuri, în afara graniţelor ţării, a autorităţilor comuniste, de către unii dintre actorii politici şi din mass-media actuali reprezintă un subiect fascinant pe care, sper, cititorii o să-l poată explora şi cu alte ocazii. Am amintit de secretarul de stat, şef al Departamentului pentru Administraţia Publică Locală, Grigore Lăpuşanu. Aş adăuga exemple din presă.

Importantă în ultimii ani a fost, şi la fel este astăzi, orientarea ziarului *Adevărul*, dată de către actualul director, Dumitru Tinu. *Adevărul* pare să fi dezvoltat o adevărată strategie de susţinere a tensiunilor etnice şi de subminare a tratatelor României cu vecinii. Este acest aspect fără legătură cu faptul că, în timpul istoricei Reuniuni de la Copenhaga, din 1975, Dumitru Tinu petrecea un timp îndelungat în capitala Finlandei ca ziarist al *Scînteii*?

Sau, să luăm cazul d-lui Octavian Paler, directorul onorific al *României libere*. Acesta a fost un critic vehement al fostei puteri, iar acum a devenit un acuzator al celei noi. Las la o parte argumentele, uneori motivate, pentru a nota **mesajul** său fundamental: 1) puterea actuală este de aceeaşi natură cu puterea anterioară; 2) guvernul trebuie să cadă, preşedintele este compromis.

O asemenea interpretare a actualelor realităţi politice invită la ocuparea *leadership*-ului politic de către altcineva, capabil să reprezinte interesele naţionale pe care d-l Paler le invocă. Cine poate fi acest altcineva?

Oricum, devine ciudată severitatea d-lui Paler faţă de actualii guvernanţi, în raport cu aprecierile despre fostul director al SRI, care ar reprezenta un fel de Fouché al României şi ar da dovadă de un patriotism pe care clasa noastră politică se arată incapabilă să-l perceapă. Dar cum e posibil ca d-l Octavian Paler să-i creeze o aură de patriot lui Virgil Măgureanu, omul implicat în toate evenimentele grave din perioada postdecembristă (Berevoieşti, mineriade, promovarea organizaţiilor extremist-naţionaliste, ascultarea pe scară largă a telefoanelor, manipularea ori vinderea dosarelor aflate în arhiva SRI etc. – ca să nu mai vorbim despre scandalurile legate de Banca Columna şi vila sa, pentru care se află sub anchetă)? *Academia Caţavencu* vorbea despre sponsorizări ale cărţilor sale prin Banca Columna, se discută despre intervenţia lui Virgil Măgureanu pentru fiul ca d-lui Octavian Paler să ocupe un post în Italia. Dar astfel de date anecdotice nu pot niciodată proba actul de **voinţă** al cuiva. Mai semnificativ pentru politica pe care o promovează d-l Octavian Paler este „povestea vieţii sale". Şi în acest caz vom descoperi *pattern*-ul „externelor". Cariera fulgerătoare a d-lui Octavian Paler în anii '60, începutul anilor '70 – în fruntea Televiziunii şi a *României libere*, în CC al PCR –, s-a petrecut după stagiul de ataşat cultural în Italia. Firesc, prestaţia din Italia se poate afla undeva, la originea intrării sale în nomenclatură. Să fie acesta contextul relaţiei speciale – altminteri absurdă – cu Virgil Măgureanu? (Calitatea articolelor d-lui Paler a fost apreciată de Banca Internaţională a Religiilor, condusă de foşti oameni forte ai regimului trecut, care i-a oferit recent ziaristului un premiu pentru „intransigenţa" sa.)

Naţionalism şi remaniere

Nu m-aş fi ocupat acum de aceste cazuri dacă nu ne-am afla în faţa unui eveniment politic important, care este remanierea. Preocuparea pentru schimbarea miniştrilor nu ar trebui să lase în umbră interesul pentru situaţia secretarilor de stat. Unii dintre ei, cum este cazul d-lui Gheorghe Lăpuşanu, au încălcat prea grav deontologia pentru a mai fi păstraţi în funcţie. Iar alţii nu au ce căuta pe lista de înlocuiri. Faptul că un personaj ca d-l Liviu Petrina – şi el fost diplomat în regimul comunist, contestat permanent în presa democratică postdecembristă, şi nu în ultimul rînd pentru mediocritatea sa intelectuală – a fost pus de PNŢCD pe lista secretarilor de stat pentru MAE este o gafă monumentală.

Dacă PNŢCD devine suma unor astfel de personaje, ce credibilitate poate să mai ofere? Asumă d-l Ion Diaconescu, ori d-l Victor Ciorbea un asemenea destin?

Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă împreună cu Centrul Internaţional de Dezvoltare a Activităţii Manageriale Brdo-Slovenia organizează:

Programele „International Executive MBA", „General Management" şi „International Summer School of Management"

Fiecare dintre aceste programe se desfăşoară la Centrul Internaţional de Dezvoltare a Activităţii Manageriale Brdo, Slovenia, în perioadele:

International Executive MBA – 4 module:
11 ianuarie – 14 februarie;
4 mai – 13 iunie;
31 august – 3 octombrie;
23 noiembrie – 4 decembrie.

General Management Program – 3 module:
7– 18 iunie;
5 – 16 octombrie;
7 – 11 decembrie.

International Summer School of Management:
21 iunie – 3 iulie.

La realizarea programelor de studiu participă profesori ai unor facultăţi de renume mondial ca IMD Lausanne Elveţia, McGill University Montreal Canada, Graduate School of Education – Harvard University USA, Sloan School of Management, Cambridge USA, INSEAD Fontainbleau Franţa, London Business School Marea Britanie etc.

Vor fi oferite burse candidaţilor selecţionaţi pe baza testului TOEFL precum şi pe baza unui interviu.

Bursele se adresează celor care:
- sînt absolvenţi de facultate;
- vorbesc fluent limba engleză;
- au vîrsta cuprinsă între 25–35 ani (preferabil);
- au cel puţin 3 ani experienţă profesională.

Termenul limită pentru depunerea dosarelor: 20 noiembrie 1997.

Formulare de înscriere şi informaţii suplimentare se pot obţine de la sediile Fundaţiei Soros din:

❑ **BUCUREŞTI:** Calea Victoriei, nr. 155, bl. D1, sc. 7, et. 3; TEl.: (01) 659.07.20–659.74.27; 659.13.21; Fax (01) 312.70.53.

❑ **CLUJ:** Str. Ţebei, nr. 21; 3400 Cluj Napoca; Tel.: (064) 420.480; Fax: (064) 420.470.

❑ **TIMIŞOARA:** Str. Semenic, nr. 10; 1900 Timişoara; Tel./Fax: (056) 221.470, 221.471.

❑ **IAŞI:** Str. Moara de Foc, nr. 35, et. 7; 6600 Iaşi; Tel.: (032) 252.920; 252.922; Fax: (032) 252.926.

❑ **ARAD:** Str. Decebal, nr. 2–4, cam. 110B; Tel.: (057) 263.155.

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

AU APĂRUT
două instrumente de studiu fundamentale:

MIHAIL ELIESCU
Curs de succesiuni
în noua colecţie
PRO JURE

MIOARA AVRAM
Gramatica pentru toţi

Ediţia a doua
revăzută şi adăugită

URMĂTOAREA APARIŢIE
Trilogia cosmologică
în seria BLAGA
înnoită grafic

De la o politică economică

Interviu cu DAN CĂPĂȚÎNĂ, consilier personal al președintelui Emil Constantinescu în probleme de reformă și proiecte macro, realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU

Între hazardul seismic și vulnerabilitatea construcției

Tema tezei dumneavoastră de doctorat este „Rezistența structurilor la cutremur". Cum vedeți, ca specialist, posibilitatea de a se limita dezastrele și de a se apăra viețile omenești în cazul unui cutremur apropiat, care a fost „pronosticat"?

Problema evaluării unor posibile dezastre trebuie tratată în termeni de *„risc seismic"*, conceput ca un produs între *hazardul seismic* și *vulnerabilitatea construcției. Hazardul seismic* reprezintă probabilitatea de a se produce un cutremur cu anumite caracteristici și de o anumită intensitate într-o anumită zonă. Același cutremur produs în București are o anumită caracteristică pe malul Dîmboviței și o cu totul alta în Drumul Taberei. Din acest motiv, există reacții diferite ale construcției la același cutremur. Al doilea termen al produsului este *vulnerabilitatea construcției*, deci performanța ei în raport cu un atac seismic. Prin combinarea acestor două caracteristici rezultă riscul unei construcții de a se prăbuși. La un anumit tip de cutremur, de pildă, este posibil ca o construcție rigidă din panouri mari, din Drumul Taberei, să aibă mai mult de suferit decît una similară, construită într-o zonă centrală. Se încearcă uneori a se da verdicte definitive: *„La un cutremur de gradul 7,5 – jumătate din București se distruge"*. Sau afirmații și mai necontrolate: *„următorul mare cutremur va apărea între anii 2004 și 2007"*. Astfel de declarații, preluate de presă, sînt, în opinia mea, riscante și dovedesc o cunoaștere superficială a fenomenului.

Sigur, asta nu trebuie să ne aducă în situația de a nu ne gîndi la măsurile pe care ar trebui să le luăm pentru a reabilita construcțiile. Dar problema nu este rezolvată la nivel mondial. La noi, ea este îngreunată și de alți doi factori: în primul rînd, de *lipsa societăților de asigurare*, care ar trebui să fie principalul element care să preseze proprietarii în a-și face niște reparații (prin intermediul unor cote de asigurare diferențiate), în al doilea rînd, de o *lipsă, încă, a reglementărilor privind proprietatea fondului construit*, precum și a *cuantumului chiriilor*. Chiar dacă se reglementează prin lege proprietatea, cît timp ea nu va fi cuplată cu o lege corespunzătoare, care să stabilească un cuantum al chiriilor, ne vom găsi în situația în care proprietarii unor clădiri mai vechi (în mare parte oameni cu resurse materiale nu foarte mari, pentru că provin dintr-o lume care nu s-a îmbogățit în ultimii 50 de ani) nu vor putea să-și repare casele.

Fonduri de la buget pentru construcții cu risc de prăbușire

Și atunci, care ar fi soluția?

Soluția este ca într-o primă etapă să se inventarieze foarte serios construcțiile cu un risc mare de prăbușire. Iar pentru ele să se aloce fonduri de la buget, pentru că aici este vorba de viața oamenilor. Multe clădiri interbelice au o uzură fizică destul de mare. Ele au trecut prin două cutremure puternice: 1940 și 1977.

Poate, acum, un proprietar (sau mai mulți chiriași dintr-un bloc) să expertizeze situația locuinței?

Ca să comande o expertiză sigur că se poate, mai ales că ele se fac cu fonduri date de la stat. Dacă însă doresc să afle de la un organ administrativ care este starea locuinței (o dorință legitimă pentru cineva care, de exemplu, cumpără o locuință, așa cum cumperi o mașină și vrei să știi starea ei), nu există încă o formulă viabilă. Noi, cu concursul MLPAT, lucrăm la ora aceasta la crearea unei bănci de date care să conțină rezultatele tuturor expertizelor realizate pînă acum, în așa fel ca, într-un an, doi, orice cetățean să poată primi, printr-o simplă întrebare adresată computerelor primăriei, informațiile necesare.

Avizele noilor construcții trenează inadmisibil de mult

Care este situația clădirilor construite în ultimele decenii și a celor în curs de realizare?

Atît concepția de proiectare, cît și calitatea execuției conferă acestor clădiri un risc de prăbușire mult mai redus. În ceea ce privește construcțiile aflate încă pe planșetă, îmi exprim unele nemulțumiri față de modul în care, în momentul de față, se promovează în capitală investiția autohtonă sau cu capital străin. Sigur că Bucureștiul are o valoare istorică, pe care noi trebuie să o prezervăm. Dar ar trebui să păstrăm un echilibru și să nu trecem dintr-o extremă în alta. Înainte, sub Ceaușescu, se dărîma totul. Acum, se încearcă a se monopoliza toată zona centrală a Bucureștiului și a nu se permite apariția unor clădiri noi într-o rezolvare modernă, sub pretextul conservării Sitului istoric. Aș da un singur exemplu. Pentru zona neconstruită situată în piața fostului Teatru Național, vizavi de hotelul Continental, există deja un contract de asociere între Primăria Capitalei și o mare companie străină de construcții. Proiectul prevede realizarea în zona adiacentă Căii Victoriei a unui ansamblu comercial și bancar care să nu depășească în înălțime cornișa hotelului Continental și a unui turn ceva mai înalt decît actuala clădire a Telefoanelor, situat ceva mai jos, pe strada Constantin Mille. Necesitatea celui din urmă este stringentă, dată fiind, pe de o parte, vulnerabilitatea seismică foarte ridicată a clădirii Telefoanelor, iar, pe de altă parte, perspectiva imediată a privatizării RomTelecom. Valoarea de licitație este de cîteva miliarde de dolari. Or, nici un investitor strategic nu va fi atras de această investiție dacă se va păstra situația actuală. Din păcate, avizele de construcție sînt blocate de aproape un an la Comisia Monumentelor Istorice de pe lîngă Ministerul Culturii, pentru că nu se dorește realizarea unei clădiri înalte în această zonă. În același timp, Uniunea Arhitecților organizează un concurs privind „mobilarea" Pieței Revoluției și acordă premiul II unei soluții care prevede amplasarea unui turn – e drept, ceva mai redus ca dimensiuni – în fața fostului restaurant „Cina". Eu personal nu mai înțeleg nimic. Se pot da și alte nenumărate exemple în care avizele trenează inadmisibil de mult. Or, companiile străine care ar dori să construiască în București, dacă nu primesc răspunsuri de la autorități în timp rezonabil, au suficiente alte spații în lumea mare pentru a-și investi banii. În momentul de față, din păcate, pentru clădiri importante, trei organisme distincte eliberează avizele de construcție: Primăria Capitalei, Ministerul Lucrărilor Publice și Comisia Monumentelor Istorice. De cele mai multe ori, deciziile luate de aceste trei comisii sînt contradictorii, și avizul, pînă la urmă, nu se poate obține. Ar trebui, printr-o reglementare, să se formeze o singură comisie, care să conțină membri ai tuturor acestor foruri.

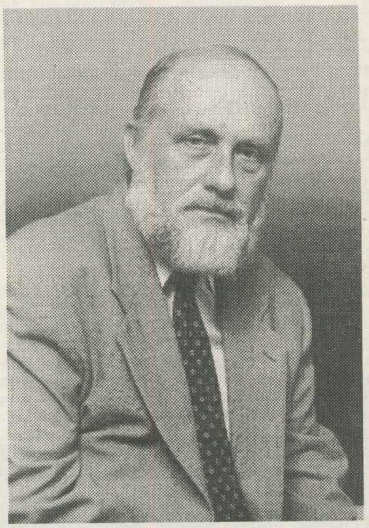

Inginer constructor (1960) • Profesor asociat la Facultatea de Construcții, din 1980 • Doctor în științe („Structuri rezistente la cutremur"), autor al mai multor cărți, Premiul Academiei (1983) • Printre inițiatorii în România ai programelor pentru calculul structurilor • Director al Institutului de Proiectare, Cercetare și Tehnică de Calcul în Construcții (IPCT) • Vicepreședinte al Consiliului Tehnic Superior al Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului (MLPAT) și al Asociației Inginerilor Constructori Proiectanți-Structuri • Membru al Alianței Civice (nov. 1990) • Membru fondator al PAC • Părăsește PAC împreună cu alte personalități, atunci cînd acesta iese din CDR, devenind membru al Biroului Permanent Central al PNL – funcție deținută pînă în 1996 • După alegerile din noiembrie 1996, consilier personal al președintelui României. Președinte al Forumului „România la răscruce", creat din inițiativa d-lui Emil Constantinescu, care deține și funcția de președinte de onoare. Acest Forum, alcătuit din mari bănci și companii de stat și private, încearcă să promoveze politici economice la nivel internațional.

„Am susținut inițiativa președintelui de a merge în Valea Jiului"

Există la ora actuală două versiuni despre modul în care Guvernul a rezolvat problema din zonele miniere. Unii îl consideră un eșec, Guvernul îl trece la succesele sale. Cum stă, de fapt, situația?

Reforma în Valea Jiului trebuia începută **cu omul**, pentru că tot ce s-a întîmplat aici, de-a lungul acestui secol, denotă o necunoaștere de către cei care au guvernat a psihologiei acestei colectivități. Este o colectivitate oarecum aparte, care duce o muncă grea, care are o viață plină de frustrări, dar care, pe de altă parte, are conștiința solidarității umane, conștiință pe care ți-o dă o muncă ce te pune tot timpul în situații-limită, între viață și moarte. Este vorba despre o lume care lucrează în condiții speciale și care, odată ieșită la suprafață, pătrunde într-o societate civilă neorganizată, cu nivel scăzut, care o face foarte permeabilă la manipulări de tot felul, atît politice, cît și sociale. Am fost printre cei puțini care am susținut inițiativa președintelui de a merge în Valea Jiului. Într-o societate normală, nu poți să clădești nimic dacă nu există între cele două părți încredere și o comunicare reală. Cineva ar fi putut spune că, din pricina faptului că președintele țării, ca fost rector, reprezenta o parte dintre victimele lui 13–15 iunie (ne amintim de dezastrele de la Universitate), se va păstra aici o stare tensionată. Or, vizita președintelui Emil Constantinescu în Valea Jiului a însemnat tocmai acest semnal de reconciliere. Vizita se situa într-o conjunctură dificilă, nu numai în spațiu, dar și în timp, pentru că toată lumea știa că se vor face în continuare primii pași ai reformei, cu efecte negative asupra viitorului imediat al comunității din Vale. Președintele le-a amintit minerilor și lucrurile dureroase pe care ei le-au creat, dar și-a arătat și disponibilitatea de a participa la reclădirea aici a unei noi societăți.

Program de reabilitare a Văii Jiului pe termen scurt și mediu

Acest prim pas a avut, desigur, în primul rînd o conotație politică. A fost apoi necesar a se realiza, din punct de vedere tehnic, un program de reabilitare a Văii Jiului, pe termen scurt și mediu. Nu avem încă o strategie definitivă pe termen lung, dar cel puțin pentru problemele Văii Jiului, din acest moment și în viitorii cîțiva ani, am încercat să găsim unele soluții. În calitate de consilier al președintelui pe probleme de reformă, am solicitat ministerelor, precum și Consiliului Județean, liste cu probleme concrete, pentru soluționarea cărora să fie asigurate și resursele financiare (de la buget, din fonduri PHARE sau de la alte organizații internaționale). Am sintetizat aceste propuneri într-un program unic pe care l-am supus discuțiilor cu toți factorii interesați, inclusiv Confederația Sindicatelor Miniere. Cu ocazia unei ședințe recente, la care a participat și președintele, s-a aprobat acest program, urmînd ca noi, cei de la Președinție, să continuăm să ne implicăm, prin monitorizarea aplicării lui. Sînt deja niște elemente realizate, de pildă, îmbunătățirea rețelei de alimentare cu apă și cu energie termică. Se pot consemna, de asemenea, realizări în învățămînt, în rețeaua sanitară ș.a.m.d. Sigur că aici există două componente: ceea ce intenționezi să faci pentru reabilitarea infrastructurii în Valea Jiului, iar, pe de altă parte, componenta socială, adică modul în care realizezi reconversia forței de muncă.

Nu vor „muri" unele localități?

Este posibil. Fără discuție, micșorarea numărului de mineri va implica o scădere a consumului, a serviciilor – fenomene inevitabile, care s-au întîmplat și în alte țări. Va exista o perioadă cînd întreaga societate, pe plan local, va fi afectată. Trebuie promovate noi între-

globală, la zone precise de interes

prinderi mici şi mijlocii care să absoarbă forţa de muncă. Pînă nu demult, în Valea Jiului exista o facultate cu profil minier. Şi aici trebuie intervenit, trebuie create alte şcoli profesionale, tehnice, superioare, care să determine tineretul să se orienteze spre alte meserii. Toate aceste strategii trebuie să aibă în vedere atît momentul actual, cît şi orizontul următorilor 4–5 ani, în care trebuie să creăm alte profesii în Vale şi alte locuri de muncă, cu alt specific.

Nu putem renunţa la lignit

Ce va însemna minerităt în viitor? Mai este el profitabil?

În momentul de faţă este mai profitabil cărbunele din import, fiindcă el se extrage cu tehnologii moderne şi cu productivitate mult mai mare. Cînd vom restrînge aria de exploatare, ne vom putea concentra pe retehnologizarea exploatărilor care vor rămîne în funcţiune, prin fonduri de la buget şi prin acumulările pe care viitoarele companii şi societăţi comerciale de stat sau private din minerit vor trebui să le obţină. În aceste condiţii, preţul producţiei interne va trebui să scadă. Nu putem renunţa aşa de uşor la lignit (pentru că în Valea Jiului problema principală este a lignitului, un cărbune inferior din punct de vedere al indicelui energetic), aşa cum n-au renunţat definitiv nici ţări mai evoluate, ca Germania. Cu toate protestele „verzilor", cu toate mecanismele economiei de piaţă, această producţie a continuat să existe. Aici nu este vorba numai de utilizarea cărbunelui ca materie primă pentru producerea de energie electrică, la care s-ar putea găsi resurse mai bune cu randament mai mare, ci şi de problema încălzirii, obţinute de la microcentrale termoelectrice pe bază de cărbune. Ar fi foarte periculos dacă s-ar pierde controlul producţiei de lignit, prin ieşirea benevolă a minerilor din producţie, ca urmare a facilităţilor şi avantajelor financiare care li s-au oferit. Noi trebuie să creăm aici un echilibru bazat pe o strategie energetică globală.

Problema tranzitării petrolului prin România abia începe

Conductele de petrol care, eventual, ar tranzita România sînt o realitate sau o utopie? Ştiu că a existat aici un efort diplomatic. A intrat decizia politică într-o zonă executivă?

Nu e vorba de o utopie. Prin formaţia mea de inginer, rejectez din pornire această idee. Las colegilor mei umanişti, principalii colaboratori ai acestei reviste, pe care eu o iubesc foarte mult, plăcerea de a se ocupa şi de utopii. Singura certitudine este că va exista foarte mult petrol pe coasta estică a Mării Negre. Că el va ajunge la noi sau nu, este o altă problemă.

Încă nu e sigur?

Încă nu e sigur. Vreau să spunem foarte franc că de-abia de-acum începe să se ia în considerare o eventuală tranzitare a petrolului prin România. Am întîlnit publicaţii serioase, de un bun nivel al informaţiei şi al obiectivităţii, în care, pe micile hărţi care însoţeau articolele, nici nu figura portul Constanţa. Oraş care este, totuşi, cel mai mare port la Marea Neagră. Plecăm, astfel, ca şi în problema integrării în structurile euro-atlantice, de la o situaţie foarte grea. Sigur că a fost necesar în primul rînd un efort diplomatic, şi aici preşedintele Emil Constantinescu a avut un aport deosebit. Eu am participat alături de domnia sa la o serie de întîlniri, atît cu oameni politici din Vest, cît şi din Est, la care s-au prezentat avantajele unei astfel de soluţii pentru comunitatea mondială. Acelaşi lucru s-a întîmplat şi cu organismele internaţionale de creditare, ca şi cu executivul unor mari companii private occidentale implicate. Cred că în momentul de faţă, la nivelul celor care reprezintă orientările unor guverne, situaţia s-a îmbunătăţit substanţial.

Parteneriatul strategic cu SUA

Două semnale ar fi importante. Unul este legat de ultima întîlnire de la Bucureşti a unor înalţi funcţionari ai Administraţiei americane cu omologii lor români, în cadrul parteneriatului strategic româno-american, convenit cu ocazia vizitei preşedintelui Clinton la Bucureşti, cînd s-a luat în considerare tocmai promovarea unui astfel de proiect; al doilea semnal l-ar reprezenta, în opinia mea, rezultatul întîlnirilor de la Strasbourg ale preşedintelui Constantinescu, şi la care am participat în calitate de consilier, cu o serie de preşedinţi ai unor ţări situate la cele două capete ale traseului conductelor de petrol (Austria, Italia, respectiv Azerbaidjan, Georgia, Armenia). Urmează partea mai grea pentru noi, românii, şi anume aceea a detalierii ofertei tehnice. Avem, încă, un mod defectuos de a rezolva o astfel de sarcină. Sîntem foarte buni în a formula în mare problema, în a o susţine pe linia conceptelor şi a ideilor fundamentale, şi obosim în momentul cînd ajungem la detalii. Nu se pot promova astfel de proiecte, cu valori investiţionale enorme, cu colaborări între multe ţări, fără a ne prezenta cu nişte oferte foarte bine puse la punct, tehnic şi financiar. Este ceea ce încercăm în momentul de faţă prin acest organism pe care l-am creat, Forumul „România la Răscruce", care îşi propune să promoveze politici pe termen lung şi la scară internaţională. Nu dorim să ne substituim Guvernului, ci doar să-l sprijinim, prin cooptarea unor experţi şi a unor companii de stat sau private interesate. Ne-a bucurat faptul că, în ultima vreme, la acest Forum, o organizaţie neguvernamentală, au aderat mari companii internaţionale: **ENI**, principala companie de petrol din Italia, şi, mai nou, **Coopers and Lybers**, care poate oferi asistenţă în multiple probleme legate de susţinerea tehnică, financiară şi juridică a ofertelor.

Alte resurse din zona Mării Caspice şi Asiei Centrale

Ce ne puteţi spune despre celelalte componente ale coridorului economic Est-Vest prin România?

Aşa cum bine aţi sesizat aici, nu este vorba numai de petrol. Zona Mării Caspice şi a Asiei Centrale va deveni o zonă interesantă şi pentru alte materii prime, din punct de vedere energetic, cum ar fi gazele naturale. Este probabil ca la orizontul anului 2000 să asistăm la o cerinţă masivă de gaze, şi nu de petrol, în Europa. Pe de altă parte, este vorba şi de bumbac şi de alte materii prime. Viitoarea exploatare a acestor resurse va transforma regiunea într-o piaţă atractivă pentru economiile din zonele limitrofe. România ar putea livra produse şi servicii, după cum ar putea participa la dezvoltarea infrastructurilor. Trebuie să ne gîndim că, în perspectiva aderării noastre la Piaţa Comună (indiferent că aceasta se va produce după 5, 10 sau 15 ani), economia românească va suferi un şoc, prin desfiinţarea tarifelor vamale şi prin intrarea într-o concurenţă liberă a produselor româneşti cu cele din Occident. Acest şoc ar putea fi atenuat printr-o întărire, încă de pe acum, a contactelor economice cu ţările situate la Est. Noi gîndim proiectul în toată amploarea lui, legat de dezvoltarea unor trasee de comunicaţie maritimă, feroviară şi rutieră, de dezvoltare şi racordare la reţelele europene a sistemului naţional de magistrale de petrol, gaze, energie electrică, telecomunicaţii etc., precum şi la revitalizarea capacităţilor existente de prelucrare a materiilor prime ce vor fi aduse pe acest coridor. Aceasta ar implica dezvoltarea exportului românesc de energie, de produse petrochimice, de rafinare a petrolului etc. Tranzitarea petrolului prin România înseamnă bani pe care ţara îi încasează din simpla operare a conductelor. Dar eu cred că noi trebuie să ne implicăm într-un proces economic ceva mai larg, de comerţ şi de dezvoltare a industriilor naţionale.

„Eficientizarea bazinului Dunării"

Un alt coridor interesant, afară de acesta, este cel legat de Dunăre. Se tot vorbeşte despre această frumoasă „linie albastră" care uneşte Marea Nordului de Marea Neagră, şi Rotterdam-ul de Constanţa. Însă, în foarte multe analize economice care se fac pe plan mondial, Dunărea se opreşte la Budapesta. De ce? Pentru că, pe de o parte, multă vreme a existat această strangulare a transportului pe Dunărea inferioară, datorită situaţiei incerte din Iugoslavia. Pe de altă parte, tronsonul românesc are cîteva zone de praguri, în care adîncimea navelor care pot să treacă este destul de mică. Totodată, nici Canalul Dunăre-Marea Neagră nu oferă în momentul de faţă suficiente facilităţi, legate de existenţa unor terminale corespunzătoare, de posibilitatea de reparaţie a navelor, de tranzitare a mărfurilor prin trasee de feriboturi către celelalte porturi ale Mării Negre. Lipsa unor facilităţi corespunzătoare în „zona liberă" Constanţa face ca această cale maritimă (altfel foarte ieftină, în privinţa transportului de mărfuri) să nu fie suficient de atractivă. Noi vom organiza prin Forum, în ianuarie, o conferinţă internaţională cu participarea ţărilor riverane Dunării (Bulgaria, România, Iugoslavia, Ungaria), deci din bazinul inferior al Dunării, pentru a vedea în ce măsură putem eficientiza acest bazin fluvial, urmînd ca proiectele argumentate tehnic şi financiar să fie prezentate ca oferte la conferinţa care va avea loc în luna mai la Viena, cu participarea preşedinţilor tuturor ţărilor riverane Dunării, din Germania pînă în România. Iată că, şi pe această componentă, Forumul se implică în promovarea unor politici şi a unor proiecte de colaborare internaţională şi de perspectivă pe termen lung.

Către Asia-Pacific?

De ce a plecat preşedintele spre Asia, imediat ce s-a terminat întîlnirea de la Madrid? Au fost şi voci care i-au reproşat că se duce „spre Est".

Dacă „Est" înseamnă Japonia, ar fi foarte bine dacă am reuşi să ne situăm în acest „Est". Noi ne orientăm în momentul de faţă eforturile diplomatice şi economice către cîteva zone ale lumii. Nu mai putem să acoperim, cu capacitatea şi cu dimensiunile acestei ţări, o politică internaţională globală. Ne orientăm prioritar către o integrare în structurile euro-atlantice, spre relaţii politice şi economice cît mai strînse cu Europa Occidentală şi, în primul rînd, cu Statele Unite. Pe de altă parte, am discutat aici această orientare către zonele Asiei Centrale. Ultima linie de interes major este Asia-Pacific. Studii întreprinse la nivel mondial arată (şi am putut verifica cu propriile impresii) că în această zonă, şi în special în Japonia şi în China, se înregistrează o dezvoltare economică cu un ritm deosebit. China poate redeveni pentru România una din potenţialele pieţe de desfacere, aşa cum a fost cîndva. Potenţialul acestei ţări este imens. Noi îl putem folosi. În ceea ce priveşte Japonia, este mult mai interesant *potenţialul financiar* pe care îl are această ţară. Balanţele excedentare din ultimii ani, pe care ea le-a avut în comerţul exterior, o fac să dispună de un excedent de capital pe care doreşte să-l investească în anumite zone ale lumii. Interesul stîrnit de vizitele delegaţiei române arată că putem atrage acest capital, după cum putem să pătrundem pe piaţa chineză.

Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă anunţă organizarea Şcolii de Statistică Socială

Pot aplica studenţi la Sociologie şi Ştiinţe Politice, preparatori şi asistenţi de la aceste facultăţi ca şi cercetători de la Institute de Cercetări Sociale în vîrstă de pînă la 35 ani.

Se solicită cunoştinţe medii sau avansate în SPSS.

Cererea de participare va cuprinde:
– scrisoare de motivaţie (menţionaţi gradul de cunoaştere a SPSS);
– CV;
– recomandare din partea unui profesor sau a conducătorului Institutului.

Cursurile se desfăşoară între 8–16 decembrie 1997 la Bucureşti.

Solicitările vor fi depuse la sediul Fundaţiei Soros pînă la data de 25 noiembrie 1997; program de lucru cu publicul: de luni pînă joi, între orele 14,00–17,00.

❑ **BUCUREŞTI**: Calea Victoriei, nr. 155, bl. D1, sc. 7, et. 3; Tel.: (01) 659.07.20–659.74.27; 659.13.21; Fax (01) 312.70.53.

❑ **CLUJ**: Str. Tebei, nr. 21; 3400 Cluj Napoca; Tel.: (064) 420.480; Fax: (064) 420.470.

❑ **TIMIŞOARA**: Str. Semenic, nr. 10; 1900 Timişoara; Tel./Fax: (056) 221.470, 221.471.

❑ **IAŞI**: Str. Moara de Foc, nr. 35, et. 7; 6600 Iaşi; Tel.: (032) 252.920; 252.922; Fax: (032) 252.926.

❑ **ARAD**: Str. Decebal, nr. 2–4, cam. 110B; Tel.: (057) 263.155.

Societatea românească în

sondajele de opinie

Laboratorul Universitar de Analiză Socială (LUAS) a organizat pe 31 octombrie o dezbatere cu tema „Probleme majore ale societăţii române în sondajele de opinie". Ideea de a organiza o astfel de întîlnire a avut la bază două constatări: una dintre ele a plecat de la rezultatele ultimului sondaj, cealaltă de la modul de reflectare a acestor sondaje în mediile de informare. Tocmai de aceea organizatorii au dorit să-i aibă alături pe ziarişti şi politologi. Nici unii, nici alţii nu au participat însă la dezbatere, astfel că, sociologii nu au avut altceva de făcut decît să discute între ei, să deplîngă slaba colaborare dintre ei şi ziarişti şi să-i acuze pe aceştia din urmă de o slabă cultură sociologică. (*„Totala lipsă de cultură"*, în opinia lui Mihai Coman).

Deschiderea spre democraţie şi economie de piaţă între mit şi realitate

Ultimul sondaj de opinie LUAS a scos în evidenţă diferenţe majore între soluţii la întrebări care, în buna tradiţie a logicii, ar fi trebuit să conducă la un set de răspunsuri convergente: bunăoară, la întrebarea sociologilor referitoare la sentimentul pe care-l au la auzul cuvîntului democraţie, 79% dintre cei chestionaţi au spus că sentimentul este pozitiv; însă, în topul încrederii aceloraşi, conduce Biserica şi Armata, într-un procent incomparabil mai mare decît în instituţiile care prin definiţie reprezintă democraţia, precum Parlamentul; mai mult, atunci cînd au fost întrebaţi dacă cred că partidele extremiste ar trebui scoase în afara legii, 75% dintre cei intervievaţi au fost de acord cu scoaterea acestora în afara legii. Justifică astfel de răspunsuri imaginea generală, precum că opţiunea majorităţii este favorabilă sistemului democratic? Sau termenul „democraţie" nu este înţeles în toate valenţele sale, ceea ce implică o lipsă a culturii politice?

Majoritatea celor intervievaţi în ultimul sondaj LUAS s-au exprimat în favoarea reformei şi a economiei de piaţă, dar au considerat, într-un procent de 83%, că statul ar trebui să fixeze preţul maxim pentru produse, iar salariile ar trebui nivelate, ceea ce este cu totul împotriva legilor pieţei libere. Ce concluzie se poate trage de aici? Sesizînd parţial o anume neconcordanţă a răspunsurilor, unii ziarişti *„s-au grăbit să taxeze sondajul drept prost"*, a amintit Vintilă Mihăilescu, preşedintele LUAS: *„Dar nu sondajul este prost, ci gîndirea nu este logică; nu sîntem obişnuiţi să lucrăm cu diferenţa. Suferim de o lipsă a unei culturi a diferenţei"*, a arătat el.

Referitor la modul de reflectare în presă a sondajelor de opinie, sociologul Alfred Bulai a subliniat că, în momentul prezentării sondajelor de opinie, ziariştii fac din start o greşeală esenţială, anume *„fac comparaţii şi ierarhii între personalităţi şi partide pentru care diferenţa, în procente* (văzută din punctul de vedere al intenţiei de vot, n.n.) *este foarte mică"*. Problema este importantă, a opinat sociologul, dar dintr-un alt aspect decît cel strict al ierarhiilor: astfel, procentul infim, în ce priveşte susţinerea, obţinut de partidele liberale şi în alegeri, dar şi în sondaje (şi care-i supără pe liderii acestora), poate fi socotit, printr-o conexiune cu alte variabile care aduc în discuţie ideile liberale, cît se poate de firesc: încrederea în bănci, foarte scăzută; dorinţa de a face împrumuturi, a porni o afacere pe cont propriu sau a se angaja într-o instituţie privată, toate deocamdată prezentînd un interes foarte scăzut. Dincolo de a fixa ierarhii, sondajele şi compararea lor oferă deci o imagine a dinamicii societăţii, dar care lipseşte din paginile jurnalelor pentru că, deocamdată, *„presa nu are oameni care să analizeze date, duce lipsă de analişti sociali"*, a opinat sociologul Dumitru Sandu.

IULIAN ANGHEL

CEC Cum se poate obţine un credit subvenţionat pentru cumpărarea sau construcţia unei locuinţe

Statul a alocat, de un an încoace, suma de 500 miliarde lei în scopul acordării de credite cu dobîndă subvenţionată pentru cumpărarea şi construcţia de locuinţe: insuficient pentru cei 90.000 de amatori înscrişi pentru obţinerea acestor credite, începînd cu luna octombrie 1996. Este un început, în încercarea de a rezolva una din cele mai stringente probleme ale multor cetăţeni, mai ales tineri.

Această linie de credite CEC pentru locuinţe s-a deschis pe baza *Legii locuinţei nr.114/1996*, modificată şi completată prin *Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr.40/1997*. Poate beneficia de credite (o singură dată) orice persoană fizică română majoră, căsătorită sau nu, cu domiciliul stabil în România, care nu a deţinut şi nu are în proprietate o locuinţă, sau cea în care locuieşte (cu chirie sau proprietate) nu satisface din punct de vedere al exigenţelor minimale de suprafaţă utilă raportată la numărul de persoane din familie.

Persoane/ familie	Camere/ locuinţă	Suprafaţă utilă (m²)	Suprafaţă construită (m²)
1	1	37,00	58,00
2	2	52,00	81,00
3	3	66,00	102,00
4	3	74,00	115,00
5	4	87,00	135,00
6	4	93,00	144,00
7	5	107,00	166,00
8	5	110,00	171,00

Suprafeţe minimale, după Anexa nr. 1 a Legii nr. 114/1996

În cazul aprobării creditului, locuinţa proprietate personală cu suprafaţă insuficientă poate fi vîndută sau păstrată, în primul caz valoarea creditului determinîndu-se ca diferenţă între valoarea noii locuinţe şi valoarea de circulaţie a locuinţei vîndute, iar, în al doilea, suprafaţa utilă a locuinţei care se dobîndeşte cu credit apreciindu-se pe baza suprafeţelor însumate ale celor două locuinţe. Mai poate beneficia de credit subvenţionat cel care deţine o cotă parte dintr-o locuinţă în care nu locuieşte, sau persoana divorţată care a pierdut prin partaj locuinţa deţinută anterior.

Persoanele care lucrează în agricultură, învăţămînt, sănătate, administraţie publică şi culte pot să beneficieze de credite subvenţionate dacă se stabilesc în mediul rural, chiar dacă deţin o locuinţă în mediul urban.

Solicitantul de credit trebuie să mai îndeplinească unele condiţii legate de situaţia sa financiară: rata creditului împreună cu dobînda lunară să nu depăşească jumătate din veniturile nete ale solicitantului şi ale celorlalte persoane care se obligă să plătească împreună cu el, acesta să nu aibă alte credite în curs de rambursare, să prezinte giranţi şi garanţii asiguratorii care pot fi: veniturile nete lunare ale solicitantului, persoanelor plătitoare şi giranţilor, ipoteca de rangul I asupra locuinţei pentru care se solicită creditul sau asupra altei locuinţe, gajul asupra titlurilor de valoare, cesionarea către CEC a drepturilor de despăgubire cuvenite prin contracte de asigurare pentru bunuri imobile, garantarea rambursării creditului şi dobînzii de către societatea unde îşi are locul de muncă solicitantul, depozitul la CEC cu destinaţie specială de garantare a creditului, depozit care poate varia de la 1 la 30% din valoarea creditului şi care completează valoarea admisă în garanţie a locuinţei ipotecate sau a celorlalte garanţii.

Durata pe care se acordă creditele subvenţionate este de maximum 20 de ani, iar dobînda percepută este egală cu cea acordată de CEC la depunerile pe termen la care se adaugă cinci procente. 15% din dobîndă se suportă de către beneficiarul creditului, iar restul de către bugetul de stat.

Valoarea maximă a creditelor cu dobîndă subvenţionată se diferenţiază în funcţie de destinaţie: 25 de milioane lei pentru reparaţiile locuinţei, 50 de milioane lei pentru terminarea construcţiei sau extinderea unei locuinţe şi 100 de milioane lei pentru cumpărarea sau construcţia unei locuinţe.

Ca să obţină un astfel de credit, solicitantul trebuie să prezinte o cerere la sucursala CEC, unde sînt afişate şi condiţiile de acordare a creditului. Cererile se analizează în ordinea înscrierii lor în registre, iar solicitantul este informat, prin mass-media, afişare la sediul sucursalei CEC şi invitaţie scrisă, să se prezinte pentru discutarea cererii.

După cum relatează Dusia Niţu, directoare la Sucursala de Credite a CEC, în acest an nu se vor putea acoperi toate solicitările, chiar dacă nu toţi cei care cer credite subvenţionate le vor primi, date fiind condiţiile în care se acordă acestea. Pînă la începutul lunii noiembrie 1997, s-au aprobat credite pentru 2.500 de solicitanţi, dintre care 2.020 le-au ridicat deja. *„Oamenii vin, depun cereri, dar se interesează superficial de condiţiile în care pot primi banii, motiv pentru care, cînd le vine rîndul şi sînt chemaţi pentru analizarea cererilor, se constată că mulţi nu îndeplinesc aceste condiţii"*, remarcă d-na directoare Niţu.

Mulţi dintre cei care doresc să primească un credit cu dobîndă subvenţionată se plîng de ratele mari pe care trebuie să le plătească. (La un credit de 100 de milioane pe 20 de ani, rata pe prima lună se cifrează la 1.291.667 lei, cu 30% depozit, iar, fără depozit, suma care trebuie plătită în prima lună creşte la 1.666.667 lei.) În cele mai multe cazuri, tinerii care vor să-şi cumpere casă cu credit subvenţionat găsesc un sprijin în părinţi, bunici etc., dar există şi cazuri în care nici măcar rudele apropiate nu vor să-i gireze sau să-i ajute la plata ratelor pe solicitanţi. Însă, chiar dacă condiţiile sînt destul de greu de îndeplinit, creditele subvenţionate reprezintă pentru mulţi cetăţeni unica posibilitate de obţinere a unei locuinţe.

AURELIAN CRĂCIUN

Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă anunţă:

o nouă serie de Seminarii Medicale Salzburg

Seminariile vor fi oferite în cursul anului 1998. Cursurile se adresează medicilor specialişti/rezidenţi din domeniul respectiv, cu vîrsta maximă de 40 de ani, cunoscători ai limbii engleze.

15–21 februarie 1998	– Chirurgie oncologică; – O.R.L.;
22–28 februarie 1998	– Hematologie şi oncologie pediatrică; – Gastroenterologie pediatrică;
1–7 martie 1998	– Medicină internă şi Cardiologie;
8–14 martie 1998	– Neurologie; Psihiatrie;
14–20 martie 1998	– Urgenţe în pediatrie.

Dosarul de înscriere trebuie să cuprindă:
- ❖ Formularul de înscriere completat;
- ❖ Copie după diploma de absolvire/specializare;
- ❖ Curriculum vitae;
- ❖ O fotografie tip paşaport.

Data limită de depunere a dosarelor: 27 noiembrie 1997. Toate cheltuielile legate de deplasare şi participarea la seminarii vor fi acoperite de Fundaţia Soros.

Informaţii suplimentare şi formare de înscriere pot fi obţinute de la sediile Fundaţiei. Program de lucru cu publicul: de luni pînă joi, de la 14,00 la 17,00.

❑ **BUCUREŞTI**: Calea Victoriei, nr. 155, bl. D1, sc. 7, et. 3; Tel.: (01) 659.07.20–659.74.27; 659.13.21; Fax (01) 312.70.53.

❑ **CLUJ**: Str. Ţebej, nr. 21; 3400 Cluj Napoca; Tel.: (064) 420.480; Fax: (064) 420.470.

❑ **TIMIŞOARA**: Str. Semenic, nr. 10; 1900 Timişoara; Tel./Fax: (056) 221.470, 221.471.

❑ **IAŞI**: Str. Moara de Foc, nr. 35, et. 7; 6600 Iaşi; Tel.: (032) 252.920; 252.922; Fax: (032) 252.926.

❑ **ARAD**: Str. Decebal, nr. 2–4, cam. 110B; Tel.: (057) 263.155.

O critică binevenită

PS pe scurt

Preşedintele Uniunii Europene Creştin-Democrate (UEDC), Wim van Velzen, s-a aflat pe 2 noiembrie la Bucureşti, unde a participat la seminarul „Aplicarea principiilor creştin-democrate în activitatea parlamentară şi guvernamentală" organizat de PNŢCD. Preşedintele UEDC a atras atenţia creştin-democraţilor români că *„se confruntă cu o lipsă de comunicare la toate nivelele"*, la nivel central şi în teritoriu. El a sugerat o mai mare deschidere, astfel încît populaţia să înţeleagă intenţiile administraţiei şi eforturile care i se cer. Primul-ministru, Victor Ciorbea, a fost de acord cu această critică şi a anunţat apropiata restructurare a Departamentului pentru Informaţie Publică al Guvernului.

Tîrgul Internaţional de Carte de la Frankfurt

Între 15 şi 20 octombrie 1997, a avut loc la Frankfurt a 49-a ediţie a Tîrgului Internaţional de Carte, cea mai mare manifestare de acest gen din Europa. Anul acesta, participarea a fost un record: 9.570 de expozanţi din 106 ţări. România a fost prezentă cu un stand al Ministerului Culturii şi cu standuri ale unor edituri prestigioase – Humanitas, Rao, All, Univers, Nemira ş. a. Importanţa Tîrgului Internaţional de Carte de la Frankfurt constă în aceea că el oferă cel mai bun prilej editorilor de a contacta parteneri străini şi de a încheia contracte de colaborare. Iată impresiile cîtorva dintre participanţi: Gabriel Liiceanu şi Thomas Kleininger, în calitate de editori, Ana Blandiana, ca autoare a unui volum lansat aici, şi Ana Andreescu, organizatoare a standului Ministerului Culturii.

ANA BLANDIANA

Investiţia în cultură este o investiţie în prestigiu

Am fost anul acesta, pentru a doua oară, la Tîrgul de Carte de la Frankfurt. Prima oară fusesem în 1993, invitată de editură la lansarea versiunii germane a romanului *Sertarul cu aplauze* (*Die Applausmaschine*, Steidl Verlag, 1993) şi de organizatorii tîrgului, care iniţiaseră un program în cadrul căruia cereau unui scriitor străin, tradus în Germania, să invite, la rîndul său, un scriitor din ţara sa, încă netradus, atrăgînd astfel atenţia editorilor germani asupra acestuia. L-am recomandat atunci pe Mircea Cărtărescu, care între timp a fost tradus, iar anul acesta i s-a lansat o carte.

Am început prin a spune aceste lucruri pentru a sublinia faptul că am un termen de comparaţie. Anul acesta am făcut parte din delegaţia română, pentru a participa la lansarea cărţii mele *Balanţa cu un singur talger*, apărută la editura Du Style. Fiind vorba de o ediţie de lux, în patru limbi, se hotărîse să fie lansată ca o acţiune a standului oficial românesc. Ceea ce s-a şi întîmplat, după ce era să nu se întîmple pentru că nu existau nici invitaţii, nici afişe şi nu existau bani să fie făcute la biroul de presă (dar nici nu fuseseră aduse de acasă). În cele din urmă, totul s-a terminat cu bine, pentru că am găsit prieteni germani care mi-au sărit în ajutor şi pentru că există un Dumnezeu al improvizaţiei care este cu siguranţă român.

Trebuie să mărturisesc însă că – deşi standul oficial românesc arăta ceva mai bine decît în urmă cu patru ani – modestia mijloacelor materiale de care dispune cartea românească îmi urca un nod în gît. Cu atît mai mult, cu cît trăim într-o continuă şi crudă comparaţie, iar standurile vecine ale unor ţări vecine demonstrau că – spre deosebire de autorităţile româneşti – autorităţile maghiare, poloneze sau cehe înţeleg că investiţia în cultură este o investiţie în prestigiu.

Cred că trebuie să discutăm despre aceste lucruri cu toată alarma necesară, nu numai cu gîndul la trecut, ci şi la viitor. De exemplu, în martie '98, Tîrgul de Carte de la Leipzig va avea ca temă centrală România. O şansă nesperată pe care, dacă nu vom şti s-o valorificăm, nu vom avea nici o scuză, iar România va deveni încă o dată un simbol al dezamăgirii. Sper din toată inima că şi Ministerul Culturii şi Ministerul Finanţelor vor înţelege acest lucru.

GABRIEL LIICEANU

Frankfurt – un cîştig de neînlocuit

De opt ani încoace – adică de la înfiinţarea sa –, Humanitas a participat la toate ediţiile Tîrgului Internaţional de Carte de la Frankfurt şi pot spune că fiecare ediţie a reprezentat o experienţă utilă pentru noi. A fost, în primii ani, şocul enormei diversităţi a producţiei mondiale de carte şi frustrarea în faţa performanţelor tipografice care păreau de neatins pentru noi. A fost, apoi, perioada contactelor asidue cu marile edituri din Franţa, Anglia, Statele Unite, cu indubitabile beneficii pentru portofoliul nostru editorial. A venit, în sfîrşit, de la un timp încoace, vremea reconsiderărilor, a reorientărilor, a deschiderii unor direcţii editoriale noi.

Cataloagele marilor edituri, pe care le primim cu regularitate la Humanitas, oferă, firesţe, sugestii deosebit de utile în acest sens. Ele nu pot înlocui însă contactul direct cu editorii, discuţiile faţă în faţă despre **cum, în cît timp, cu ce costuri**. Aş da aici doar două exemple: manualele şcolare şi cărţile scrise la comanda editurii. Fără legăturile stabilite la Tîrgul Internaţional de Carte, cele două direcţii în care ne-am angajat recent ar fi „costat" nespus mai mult. Faptul că la Frankfurt poţi obţine informaţii despre „bucătăria" unui domeniu editorial mi se pare un cîştig de neînlocuit.

Am prospectat, firesţe, şi anul acesta „piaţa" titlurilor disponibile şi ne-am întors cu cîteva oferte care ni s-au părut tentante. Nu despre ele voi vorbi însă aici. Mai important mi se pare altceva: judecînd după experienţa altor ţări, din spaţiul central- şi est-european, aş sublinia necesitatea unei „agresivităţi" sporite a editorilor români; cărţile autorilor noştri merită, cred, să pătrundă pe piaţa internaţională. Nu vă pot descrie plăcerea pe care am avut-o văzînd în sfîrşit la editura poloneză Oficyna Literacka din Cracovia cartea lui Noica *Şase maladii ale spiritului contemporan* în traducerea lui Ireneusz Kania! Din păcate însă, un caz absolut singular. Cît despre efortul concertat ce ar trebui făcut aici, atîta vreme cît standul naţional al României continuă, în ciuda eforturilor Oficiului de expoziţii, să arate cum a arătat anul acesta, îmi dau seama că orice propunere riscă să cadă în ridicol.

Pe fondul tuturor acestor schimbări ale participării noastre la Tîrgul de la Frankfurt, un singur lucru rămîne de o remarcabilă constanţă: bucuria întîlnirii cu diaspora românească, nespus de interesată de tot ce se numeşte cultură în România şi de tot ce înseamnă România pur şi simplu. Pentru căldura cu care ne-au înconjurat simt nevoia să le mulţumesc şi pe această cale.

THOMAS KLEININGER

Nu avem încă instrumentele pentru promovarea literaturii române

Fiecare ediţie a Tîrgului de la Frankfurt are ceva special, o temă dominantă. Anul acesta a fost o ţară săracă din Europa, dar care face parte, totuşi, din Uniunea Europeană, anume Portugalia. Anul trecut a fost Irlanda şi se pregăteşte Ungaria pentru '99. Este un efort intelectual, managerial şi financiar foarte mare, cel pe care îl fac ţările respective. Dar, în afară de tema centrală, important este Frankfurt-ul pentru întîlnirile şi contactele pe care le prilejuieşte. Este un loc în care oameni care corespondează un an întreg se văd sau se revăd, îşi consolidează relaţiile şi, în fond, trasează liniile pentru viitor. Editura RAO a deplasat o echipă puternică anul acesta; noi facem chiar un fel de pedagogie, avînd în fiecare an o structură de bază la care se adaugă oameni noi de la diferite sectoare ale editurii, tocmai pentru a cunoaşte acest fenomen impresionant care este Tîrgul de Carte din Frankfurt şi care devine centrul lumii cărţii în luna octombrie.

Anul acesta am semnat contracte pentru o serie de cărţi extrem de interesante şi de utile, este vorba de celebrele atlase pe care le scoate Editura germană DTV şi care au o pagină de text, însoţită alături de o pagină de imagine – ilustrarea textului respectiv. Există un atlas de filosofie, unul de biologie, chimie, muzică ş.a.m.d.

Diferenţa dintre Tîrgul de la Frankfurt şi cel de la Bucureşti, să spunem, este că acolo vin, de multe ori scrîşnind din dinţi, editorii din lumea întreagă. Spun scrîşnind din dinţi pentru că Frankfurt-ul este scump în perioada aceasta. Oamenii vin acolo pentru că *trebuie* să vină, şi cred că acest lucru nu este valabil pentru Tîrgul de Carte din Bucureşti. La Tîrgul din Bucureşti vin oamenii pentru că o *doresc* din tot sufletul, asta este valabil atît pentru cititori cît şi pentru editori.

La Frankfurt, Hala 6, care este hala editurilor germane, este întotdeauna foarte plină. Am observat în special tineret şi, în legătură cu acesta, două lucruri: în primul rînd, tînărul are, în primă instanţă, o atitudine uşor distantă, în care încape şi mîncatul, şi băutul, şi relaxatul, iar cartea se integrează firesc într-un context de viaţă. Însă, mai tîrziu, vezi pe cîte unul dintre ei care este pur şi simplu „căzut" într-o carte, deci care a dispărut din lumea agitată care-l înconjoară. Publicul nostru are încă un respect, o atitudine solemnă faţă de carte, dar acest lucru este în curs de schimbare, bănuiesc, pentru că, de fapt, vorbim despre o atitudine fundamentală a tinerilor.

Cărţile româneşti, cele în limba română, sînt pentru moment interesante doar pentru diaspora, pentru românii care trăiesc acolo. Însă, pentru a promova literatura română, e nevoie de o întreagă reţea, de o sumă de instrumente pe care noi nu le avem la ora actuală. Eu ştiu că există dorinţa ca autorii români să treacă peste graniţe, dar deocamdată sînt completamente lăsaţi singuri. Pot să spun doar că acolo există nemţi plecaţi din România, care au rămas în continuare în domeniu şi care se ocupă de promovarea autorilor care le plac; o astfel de persoană sprijină un autor despre care crede că poate fi interesant şi pentru editura germană. Îl prezintă, îi face un dosar, îi traduce eventual un capitol. Modul ideal funcţionează astăzi, de pildă, în Ungaria sau în Israel, unde există un institut special, există o sumă de bani care este alocată editurilor dispuse să traducă autorii. Asta trebuie să obţinem şi noi.

În general, pot să spun că Frankfurt-ul este o *excursie necesară*. În afară de faptul că ai nevoie să fii văzut, pentru ca să înţeleagă partenerul francez, englez sau american că ai o putere financiară, un program coerent şi o prezenţă plastică, estetică, este necesar să te duci la Frankfurt, pentru că acolo vezi ce se petrece în lumea cărţii, care sînt tendinţele.

ANA ANDREESCU

Ne pregătim pentru Leipzig 1998

Opiniile uneia dintre părţile implicate direct în organizarea standului Ministerului Culturii din cadrul Tîrgului Internaţional de Carte de la Frankfurt, oricît de obiective ar încerca să fie, nu pot elimina elementul subiectiv firesc. Expunerea cărţilor la standul Ministerului a fost densă fără a fi obositoare, agrementată cu reproduceri după lucrări de avangardă românească, reproduceri care, alături de cărţile expuse, au suscitat atenţia vizitatorilor.

Fără a putea oferi un număr exact al vizitatorilor, putem aprecia totuşi că cele 1.500 de cataloage, oferite celor care au dorit să comande anumite titluri, au fost insuficiente.

Vizitatorii au fost pe de o parte specialişti (directori de tîrguri, editori, difuzori), pe de altă parte cititori de carte românească. Editorii prezenţi la Frankfurt, unii în cadrul standului Ministerului Culturii (Editura Ion Creangă, Editura Vitruviu; Editura Tehnică, Editura Monitorul Oficial etc.) sau cu standuri proprii (Rao, All, Nemira, Humanitas, Univers etc.) au încheiat contracte şi au vîndut drepturi de autor.

România a fost prezentă cu trei evenimente de excepţie. În cadrul standului Ministerului Culturii a fost lansat, în prezenţa autoarei, cartea *Poeme*, de Ana Blandiana, la Editura Du Style (în patru limbi). Lansarea a fost urmată de o lectură în faţa unui numeros auditoriu. În standul Editurii Univers, s-au lansat trei volume ale unor autori portughezi: Saramago (*Istoria asedului Lisabonei*), Urbano Pavares Rodrigues (*Valul de căldură*), Joao de Melo (*Oameni fericiţi printre lacrimi*). Această lansare a fost de fapt singura manifestare românească în legătură cu Portugalia. În sala de conferinţe a tîrgului, a avut loc întîlnirea autorului romanului *Nostalgia*, Mircea Cărtărescu, cu ziariştii şi cititorii români şi germani.

Dar Tîrgul Internaţional de Carte de la Frankfurt a prilejuit şi o foarte importantă întîlnire între conducerea Ministerului Culturii – doamna Maria Berza, secretar de stat, şi domnul Oliver Zille, directorul Tîrgului Internaţional de Carte de la Leipzig, întîlnire în care s-a finalizat programul românesc din cadrul tîrgului din martie 1998, de la Leipzig, la care România este invitata de onoare.

Pagină realizată de
RĂZVAN PAUL

TELEVIZIUNILE TERITORIALE

Restructurarea Societăţii Române de Televiziune trebuie să includă şi rezolvarea problemei televiziunilor teritoriale. Ce trebuie făcut cu ele? Care este viitorul lor? Mai are televiziunea publică nevoie de ele? Dincolo de reflexul imitării modelului european al regionalizării mass-media, TVR trebuie să fie conştientă de forţa pe care i-ar putea-o da televiziunile publice regionale Iaşi, Cluj, Timişoara – şi în curînd Craiova şi Constanţa. Dar cum poate fi făcut marele salt de la studiourile local-teritoriale, cum sînt ele acum, la adevăratele televiziuni regionale, moderne, care să răspundă interesului public? Posibile soluţii la aceste probleme încearcă să ofere, în această pagină, directorii celor trei studiouri teritoriale ale TVR: Ioan Muşlea – Cluj; Dan Radu – Iaşi şi Brîndușa Armanca – Timişoara.

Struţo-cămila

IAŞI

La acest moment, instituţiile TV „regionale" sînt nişte creaturi ciudate, fără forme definite, nişte struţo-cămile, care culeg informaţiile de pe o arie locală, uneori regională, şi le difuzează pe frecvenţa postului naţional, la o oră matinală, cînd oamenii au cu totul alte ocupaţii decît acea dulce zăbavă a urmăririi programelor TV. Situaţia pune uneori probleme serioase politicii de programe şi editoriale pe care trebuie să o adopte conducerile acestor studiouri, deoarece emisia naţională obligă programele acestor televiziuni să fie interesante şi pentru cei din afara regiunii acoperite. Majoritatea vocilor experţilor în televiziune apreciază eforturile editoriale depuse de echipele din „provincie", considerînd că, în foarte multe cazuri, produsele jurnalistice oferite publicului privitor depăşesc în calitate rezultatele colegilor de la „centru". Nu ascundem că ne surprinde şi ne jigneşte mirarea care însoţeşte laudele. Credeam că este clar că inteligenţa creativă în domeniul televiziunii nu s-a născut şi nu vieţuieşte numai în Bucureşti.

Revenind la grila de emisie, trebuie spus că televiziunile regionale au 12. Mai există, este adevărat, şi spaţii de emisie plasate în programul de week-end, dar ori sînt fixate mult prea dimineaţă (sîmbăta între 7 şi 8,30) ori au un plasament orar bun, în jurul prînzului, dar pe un program mai puţin vizionat, programul II – în cazurile fericite în care aceste emisiuni nu ne sînt anulate de transmisiunile directe ale meciurilor de handbal.

De-a lungul vremurilor, programele studiourilor teritoriale au suferit atîtea transformări, modificări, permutări, luxări, secţionări şi amputări dictate de „centru", încît acum nu mai pot fi recunoscute nici de cei care le realizează, darămite de telespectatorii noştri fideli, care au devenit experţi în sondarea programelor TV, pentru a „descoperi" teritorialele. Să luăm ca exemplu cazul nostru, TVR Iaşi: de la 16 ore de emisie săptămînale s-a ajuns la 9, iar acum ne-au rămas numai 7 ore.

Care ar fi soluţia? Cea mai rapidă şi mai la îndemînă ar fi ca televiziunile teritoriale să aibă emisii simultane, numai pentru aria pe care o acoperă. Două ore pe zi, în spaţiul orar de după-amiază, în care Clujul să acopere Transilvania, Iaşiul, Moldova, iar Timişoara, Banatul – în restul ţării putînd fi captat programul obişnuit al Televiziunii Naţionale –, ar fi primul pas spre normalitate. La recentul Forum de la Sinaia, unde s-a adunat toată floarea cea vestită a mass-media, varianta video, s-au angajat mai multe idei despre viitorul televiziunilor publice regionale, despre care toată lumea a afirmat cu tărie că reprezintă o particică din viitorul televiziunii din România. Dar în momentul în care opiniile experţilor au devenit explicite şi s-au oferit chiar detalii, în locul optimismului a răsărit dezamăgirea. Nici o soluţie nu semăna cu cealaltă. Unii considerau că televiziunilor teritoriale ar trebui să li se aloce frecvenţa canalului II al TVR, alţii că ar fi mai bine să ni se dea canalul III (!), unii că ar fi excelent să ni se acorde gratuit o frecvenţă regională, alţii că nu se poate acest lucru fără concurs etc. În cele din urmă, preşedintele CNA a liniştit pe toată lumea: **nu există nici un fel de licenţe regionale**. Şi nici nu vor apărea curînd. Chiar dacă ar exista, nu ar fi viabilă nici o soluţie tehnică pentru ca emisia din Iaşi, Cluj sau Timişoara să fie independentă. Cei care au construit, în anii '60, lanţul de relee pe teritoriul României nu aveau nici un motiv să se dezică tocmai atunci de principiul centralismului. Televiziunile teritoriale ar putea avea emisie terestră independentă numai în condiţiile implantării unor noi lanţuri de relee de retransmisie, paralele cu cele care deservesc acum televiziunea centrală. Dar acest lucru cere foarte mult timp şi foarte mulţi bani.

Prin urmare, revenim asupra soluţiei: emisia simultană a celor trei televiziuni pe frecvenţa canalului I al TVR. Avantajele sînt evidente: un program extins – două sau chiar trei ore pe zi; un spaţiu orar mai avantajos – după-amiaza; o politică editorială cu adevărat regională. Varianta a mai fost aplicată pe timpul alegerilor, prin urmare este reală. Ar fi prima lovitură dată struţo-cămilei, după care ar mai putea urma şi altele, care ar arunca-o definitiv în istorie.

DAN RADU

Care este rolul nostru?

CLUJ

În zilele de 17 şi 18 octombrie a avut loc, la Sinaia, seminarul **Media Forum**, organizat de British Council, BBC World Service şi Fundaţia Soros. Din păcate, cu toate că figura în programul seminarului, aspectul **regionalizării televiziunii publice** nu s-a bucurat de nici un fel de atenţie decît din partea directorilor studiourilor teritoriale din Iaşi, Cluj şi Timişoara.

Intervenţia cea mai interesantă mi s-a părut a fi cea a d-lui Michael Portillo, care a marcat cu exactitate rolul şi caracteristicile unei adevărate televiziunii publice: **integritate, responsabilitate, corectitudine** în abordarea subiectelor şi o poziţie critică, lucidă, aflată – aş zice – într-o permanentă stare de veghe.

Problemele studiourilor teritoriale sînt, însă, în România de astăzi, de cu totul altă natură şi mă voi opri în continuare doar la cele mai importante. Poate părea un truism afirmaţia că o **televiziune publică** trebuie neapărat să aibă acces nestînjenit la publicul cel mai larg cu putinţă, iar atunci cînd este vorba despre un studiou regional sau teritorial să poată atinge/ajunge cu adevărat la toţi telespectatorii din zona sau regiunea respectivă.

Ei bine, actualmente, studiourile teritoriale emit conform unei grile cît se poate de incoerente şi contraproductive; există astfel săptămîni cînd sîntem „prezenţi" doar în cursul dimineţilor de marţi, miercuri, joi şi vineri (între orele 9.00–10.00 Clujul, 10.00–11.00 Iaşiul şi între 11.00–12.00 Timişoara), alternînd cu săptămîni în care beneficiem şi de zilele de sîmbătă (între orele 11.30–13.30) sau duminică (între orele 7.00–8.30). În asemenea condiţii, „accesul" publicului la programele studiourilor teritoriale se va dovedi în cea mai mare măsură aleatoriu şi nu are de ce să ne mai surprindă reacţia firească a unor persoane dintre cele mai interesate şi mai bine intenţionate care ne caută şi ne întreabă: *„Bine, dar voi mai transmiteţi, că nu vă vede nimeni!?!"*.

Pe de altă parte, toţi cei care lucrăm în Televiziunea Română percepem ca pe o ameninţare (putem să o definim şi în chip de concurenţă) existenţa televiziunilor private, PRO TV-ul întruchipînd, în fond, pericolul cel mai de seamă şi – nu o dată – modelul de urmat. În aceste condiţii, „golul TVR" realizat prin absenţa desăvîrşită a studiourilor teritoriale (şi, cu atît mai mult, a Bucureştilor!), în fiecare dimineaţă de luni, frizează absurdul. În aceeaşi măsură, o grilă care rezervă exclusivitatea primelor ore ale dimineţilor (de marţi, miercuri, joi şi vineri sau chiar şi sîmbătă!) studiourilor teritoriale nu face decît să le ridiculizeze. Orice studio de televiziune locală (din Cluj, Iaşi sau Timişoara) – oricît de amărît ar fi să fie – poate să prezinte în cursul fiecărei seri sau după-amieze atît de prizatele ştiri locale, venind astfel cu ştiri cît se poate de proaspete sau – nu o dată – chiar fierbinţi.

Nu-ţi mai rămîne decît să te întrebi: care este de fapt rolul studiourilor teritoriale şi ce se aşteaptă de la ele? Am amintit în cadrul seminarului **Media Forum** atît despre centralismul excesiv, cît şi despre ghetoul în care se zbat, actualmente, studiourile teritoriale, exprimîndu-mi deschis uimirea în faţa faptului că UDMR, de pildă, acceptă o asemenea programare ingrată a emisiunilor destinate minorităţii maghiare. Răspunsuri, pentru moment, nu par să existe. Se dispune – cu toate astea, chiar şi în prezent – de unele soluţii tehnice (verificate) prin care s-ar putea realiza o „spargere" a programului I în trei programe simultane avînd un specific cu adevărat teritorial sau regional. Vedem, de asemenea, ca fiind de bun augur o mult mai generoasă deschidere recentă a televiziunii-mamă către cele mai bune producţii de la Timişoara, Iaşi sau Cluj. Noi, însă, adică studiourile teritoriale, aşteptăm cu mult mai mult.

IOAN MUŞLEA

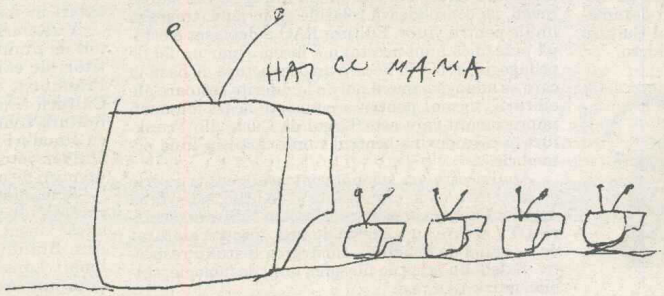

Cel mai recent studio local

TIMIŞOARA

TVR Timişoara este cel mai recent studio teritorial al Televiziunii Române, care abia în octombrie 1994, cu aproape patru ani în urma Iaşiului şi Clujului, a putut emite pe canalul naţional prima emisiune. Mai întîi 35 de minute, apoi o oră şi jumătate, apoi 3 ore şi jumătate şi, de curînd, 5 ore şi 30 de minute pe programele 1 şi 2 ale televiziunii publice.

Ca dotare, număr de oameni, echipamente, TVRT se află cam la jumătate faţă de studiourile înfiinţate anterior. Ca şi acestea, studioul timişorean acoperă tronsonul matinal alocat zilnic între orele 11–12 **numai** cu producţie proprie.

Emisiunile TVR Timişoara acoperă zona de vest, judeţele Timiş, Caraş-Severin, Arad şi Hunedoara. Echipa timişoreană şi-a asumat, în investigarea comunităţii bănăţene, deviza „Sîntem imparţiali, dar nu indiferenţi". Spaţiul propriu de emisie pe programul I al canalului naţional este animat de programe info (**Ştiri, Pe faţă**), socio-economice (**Grădina tranziţiei, Din aproape în aproape**), cultural-educative (**Călătorii interioare, Agora, Vinerea ciudată, La izvoare**), divertisment (**Expres muzical, Care pe care**). Trei dintre minorităţile acestui spaţiu multicultural, germanii, sîrbii şi maghiarii, se întîlnesc în fiecare miercuri în emisiunea **Banatica**. De altfel, contextul spiritual special al zonei a condus la colaborări consecvente cu studiourile televiziunilor publice din Segedin şi din Novi Sad cu care se elaborează un proiect comun de cooperare euro-regională. TVR Timişoara este membru CIRCOM din 1995.

TVR Timişoara mai înseamnă şi prezenţa zilnică în emisiunea **România Ora 6 fix**, în **Jurnal**, în emisiunile de reportaj, culturale, economice ale televiziunii publice, în emisiuni duplex, în spaţiile TVR Internaţional, pentru care produce lunar o emisiune sub sigla TVR Timişoara. TVR Timişoara mai înseamnă o prezenţă mediatică şi culturală în zona de vest a României. Zilele acestea s-a desfăşurat prima competiţie de producţie audiovizuală din regiune, concursul TELEVEST, iniţiat de TVR Timişoara, reunind 76 de jurnalişti tineri, operatori, tehnicieni. Premii ale APTR, Marele premiu la MediaFest, alte distincţii vorbesc despre faptul că în str. Pestalozzi nr. 14 din Timişoara se încearcă ceva.

BRÎNDUŞA ARMANCA

RĂZVAN PAUL

Despre întîlnirile ratate

La capătul unei călătorii făcute în toamna aceasta la Tescani, la conacul unde Andrei Pleşu scria mai demult în ***Jurnalul*** său: *„nu poate gusta pitorescul unui loc decît cineva care nu trăieşte în locul acela"*, am devenit subit conştient de un lucru ce depăşea literalitatea călătoriei amintite. Sperasem să descopăr un loc familiar, natal, pentru că mi-l povestise cineva la fel de familiar, sperasem să am o bună întîlnire cu peisajul lui şi o regăsire, dar, în mod neaşteptat, m-am trezit respins şi amînat. Mi s-a refuzat pînă şi pitorescul lui. Cu dezamăgire şi satisfacţie laolaltă, am realizat că, dincolo de această întîmplare, există o călătorie mai largă, pe care pot să o aşez sub un concept derivat de aici – e vorba de *seducţia întîlnirilor ratate*.

Un fapt de viaţă banal poate să lumineze uneori substanţa sau sensul unei vieţi întregi. Poţi să-ţi dai seama, pe neaşteptate, că situaţia în care eşti prins şi în decorul căreia te manifeşti, chiar dacă este una oarecare, ascunde o semnificaţie mai adîncă decît notaţia ei imediată. Există pe parcursul unei vieţi momente privilegiate, care nu sînt neapărat evenimente solemne, ci pot fi chiar întîmplări umile, dar care au acest rol mediatic de a permite privirii, odată atenţionată asupra lor, să pătrundă cel mai uşor dincolo de ele, în destinal.

Tescaniul sau, mai corect spus, trecerea *pe lîngă* el n-a fost decît prilejul contingent pentru a sesiza o paradigmă care subîntinde o serie întreagă de întîlniri ratate. Pentru că, de altfel, nu poţi să ratezi întîlnirea cu un loc (cel mult paradisul poate fi ratat, în măsura în care naivitatea conştiinţei este îndeajuns de mare ca să spere într-o beatitudine lucidă), ci doar contactul cu *maestrul*, cu *fiinţa iubită* sau cu *sinele propriu*, adică întîlnirile cu adevărat importante.

Perspectiva discipolului

În prefaţa ***Jurnalului de la Păltiniş***, carte prin excelenţă a comuniunii-culturale, Gabriel Liiceanu scrie: *„Face parte din miracolul adolescenţei de a deţine în codul aşteptărilor, şi deci al găsirilor ei, prezenţa viitoare a celui care, la rîndul lui, are înscris în destinul propriu capacitatea de a răspunde acelei chemări confuze şi de a o elibera înspre măsura ei"*. Chemarea confuză către viitorul maestru este nelipsită, cred, în tînărul aflat la începutul căutării spirituale. Nu este atît nevoia de ajutor, de călăuză pe un tărîm nebulos, cît dorinţa *de a fi recunoscut* de cel căruia îi acorzi un respect şi o dragoste nemăsurate, de cel pe care-l simţi asemeni ţie, care a scris cărţile pe care tu le-ai fi scris. Or, întîlnirea ratată se petrece atunci cînd, avîndu-l în faţă şi vorbindu-i, el nu te recunoaşte ca pe un alter-ego propriu, cînd simţi că te tratează indiferent, că *nu te vede*. Îţi imaginezi, în preludiul întîlnirii, scenariul recunoaşterii şi ajungi să observi, cu teamă la început, şi apoi cu încîntare, că nu eşti recognoscibil. Sentimentul anterior al nedeterminatului întîlnirea ratată îl păstrează, şi chiar îl potenţează. Există, prin urmare, în cazul acesta, o surprinzătoare *funcţie formativă* a ratării. Experienţa eşecului este cel puţin la fel de bogată ca aceea a împlinirii.

Vrei să întîlneşti maestrul pentru a merge împreună şi alături de el; nu pentru a fi sigur de drumul ales de el, ci pentru a nu fi singur pe drumul ales de tine. Întîlnirea e căutată pe fondul unei singurătăţi spirituale, şi nu al neputinţei; lumea în care te afli împreună cu el este una sărac populată – doar o elită strîmtă îşi are locul aici. De aceea, întîlnirea trebuie să fie fascinantă şi pasională, pentru că nu e o simplă consecinţă a aglomeraţiei cotidiene, ci rod al aşteptării şi al căutării. Ea trebuie să fie în acelaşi timp firească, pentru că l-ai găsit deja într-o întîlnire prealabilă. De aceea, ratarea întîlnirii este la fel de fascinantă şi de firească. Contactul *trebuia* să aibă loc şi, nepetrecîndu-se, se naşte o inadecvare stranie. Îţi spui, ca într-o pagină din Creangă, *„pesemne că a venit deja, devreme ce n-a mai venit"*. Există şi acum o plinătate a neîmplinirii şi o valoare paideică a trecerii *pe lîngă* maestru.

Perspectiva îndrăgostitului

Dacă ratarea întîlnirii cu maestrul are un rol formativ, eşecul în întîlnirea cu fiinţa iubită poate, la rîndul lui, să aibă *valoare erotică*. Lucrul acesta este evident în mitologia sufletelor-pereche, unde neîmplinirea contactului este doar parţială şi temporală, împreunarea fiind decisă de la începutul timpului. Cuplul Adam şi Eva din romanul omonim al lui Liviu Rebreanu, surprinde în literatura noastră acest motiv al întîlnirilor aproximative, în care fiecare despărţire potenţează, de fapt, erotic următoarea atingere. Mai nuanţate stau lucrurile într-o variantă mai pămîntească a iubirii. Într-o poezie a lui Lermontov, cei doi se iubesc fără să-şi vorbească unul altuia, deci fără să-şi mărturisească sentimentele ascunse. Dincolo, în lumea cealaltă, au prilejul de a se întîlni, dar, efect al relaţiei lor de aici, nu se mai recunosc. Dacă întîlnirea dintîi eşuează, ei îi urmează cauzal şi fatidic o serie indefinită de apropieri nereuşite.

Poţi, însă, să ratezi întîlnirea cu celălalt nu din timiditate sau din frica de mărturisire, ci din teama de a nu sfîrşi lucrurile prin mărturisire şi împlinire. Pentru că poţi fi incapabil să trăieşti intens altceva decît lipsa – prezenţa celuilalt te face pe tine absent, în timp ce absenţa lui e resimţită organic. Probabil că asta vor să spună şi versurile lui N. Labiş: *„E ea? E ea? Altcineva./ Îţi vine să ţipi de mînie că nu simţi părere de rău"*. În cazul acesta, nemărturisirea şi, deci, ratarea întîlnirii este singura formă posibilă de păstrare a celuilalt.

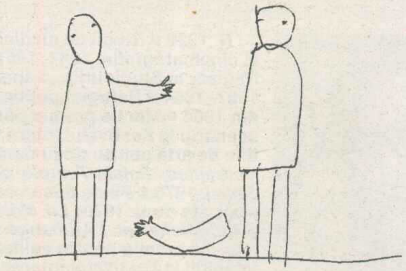

Perspectiva străinului

Există, însă, un tip de întîlnire ratată în cazul căruia abordarea estetică este nepermisă şi indecentă, şi unde nu poate fi vorba de seducţie, sau de farmec, nici de valoare paideică sau erotică. Este situaţia tragică a eşecului în întîlnirea cu sinele, cînd lucrurile se joacă „la capătul lumii" şi cînd problema „celuilalt" devine secundară sau cel mult mijlocitoare. Chestiunea se pune acum în termeni tranşanţi, ca *înstrăinare* şi *autenticitate*, şi dacă ea este analizabilă teoretic – cum a făcut-o existenţialismul – înseamnă tocmai că dozajul elementelor nu este definitiv decis.

Pentru a surprinde paradigma „înstrăinării perfecte", deci a întîlnirilor ratate prin excelenţă, fac apel la un pasaj dostoevskian din ***Fraţii Karamazov*** – este vorba de întrevederea dintre tatăl celor trei fraţi Karamazov şi călugărul Zosima. Pasajul menţionat pune faţă în faţă două personaje total opuse: Feodor Pavlovici, un măscărici şi un mincinos notoriu – în rolul pervertitului –, şi călugărul Zosima, înţeleptul, autenticul. Întrebarea care ţi se naşte la un moment dat este: poate Karamazov, aflat în proximitatea sacrului, să-şi transceandă condiţia şi să devină pentru o clipă autentic? Întîlnirea cu celălalt va ajuta întîlnirii cu sinele?

Vecinătatea sacrului oferă prilejul cel mai bun pentru convertirea minciunii în sinceritate. Ce face Karamazov în spaţiul solemn al chiliei stareţului, în care toţi cei care pătrund sînt cuprinşi de evlavie şi pioşenie? Ride, spune anecdote, face pozne, vorbeşte vrute şi nevrute. Dar cel mai important gest al său este acela cînd recunoaşte că este un măscărici şi un mincinos. Acesta ar putea fi un moment mai sacru decît îngenuncherea prelungită a altor pelerini. Dar el rămîne o clipă goală şi ştearsă, pentru că minciuna este denunţată de pe poziţii mincinoase, pentru că sinceritatea este una afectată şi imposibilă: *„Da, mărturisesc, am mîntit, am mîntit toată viaţa, zi de zi, ceas de ceas. Minciună sînt din cap pînă-n picioare, părintele minciunii! Sau nu, nu părintele minciunii – încurc mereu scripturile –, mai bine zis, odrasla minciunii, cred că-i suficient"*. Da, e suficient pentru noi să aflăm unde se află tragicul personajului şi al paradigmei pe care el o luminează: el dă senzaţia că se căieşte, lasă impresia că-şi denigrează minciuna, dar de fapt joacă parodia înţelegerii, a iluminării.

Călugărul Zosima ştie că gestul sau cuvîntul său sînt inutile, că intervenţia sa nu poate opri un mecanism care se învîrteşte în gol: *„Ridică-te, şezi, rogu-te, fă cum doreşti, fiindcă orice ai face, ştiu foarte bine că e lipsit de sinceritate"*. Karamazov pare că a înţeles şi mulţumeşte pentru „revelaţie" şi pentru salvarea de vulgaritate: *„înălţînd braţele spre cer, rosti: Binecuvîntat fie pîntecul care te-a zămislit şi ţîţele care te-au alăptat, mai ales ţîţele"*. Nimic nu s-a schimbat, în fond; mesajul călugărului nu a fost perceput ca mesaj, ci ca pretext inedit pentru escaladarea reînnoită a poznei.

Tatăl fraţilor Karamazov nu este un saltimbanc obişnuit, ci unul care joacă rolul celui care-şi demască şi urăşte trivialitatea. Dar tocmai pentru că joacă şi acest rol, el nu mai are nici o şansă de a-şi da seama că este un saltimbanc. Dînd iluzia convertirii, el împietreşte iremediabil în flecăreala sa existenţială şi schizofrenică – minciuna se dovedeşte a fi una organică. Nu este vorba de minciuna grosieră, ci de una rarefiată, ca stare de spirit, ajunsă aici netransformabilă şi perfectă, ajunsă la gradul suprem de adaptare şi rafinare, la o nuanţare halucinantă.

De dragul întîlnirii „bune" cu celălalt, este pierdută ultima şansă de întîlnire cu sinele, pentru că mărturisirea minciunii e doar un nou prilej de a fi interesant, de a place. Ea nu mai este taxată ca minciună ci ca „amabilitate". Forţa ei este să te facă să crezi că o domini, cînd, de fapt, chiar în clipele de denunţare, te afli, întreg, sub stăpînirea ei.

Nu am încercat să fac o cartografiere a întîlnirilor ratate, ci doar să dau seama de fragmente relevante *pentru mine*, fragmente care, însoţind un alt gînd din ***Jurnalul de la Tescani***, *„se nasc pentru a învălui o obsesie"*...

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecţia MEMORII

Nicu Păun
Muntele suferinţei

Peregrinările autorului prin puşcăriile comuniste au fost lungi şi pline de suferinţe. Programul de reeducare – se înţelege, de exterminare a valorilor – era pus cu minuţiozitate la punct: de la confuzia generală pînă la purtatul între Aiud şi Cavnic şi apoi la Aiud, de la Ana la Caiafa...

344 pag.

Marcel Petrişor
La capăt de drum

După eseul *Gogol sau Paradoxurile literaturii moderne*, apărute în prestigioasa colecţie *Eseuri de ieri şi de azi*, autorul *Fortu-lui 13* ne aminteşte din nou vremurile în care nu se admitea nici o opinie diferită de cea a clasei muncitoare – falsă categorie socială, de altfel – iar „făurirea omului nou" cerea lichidarea vechii elite politice şi culturale.

208 pag.

În pregătire: • Stelian Dumistrăcel, *Expresii româneşti*
• Peter Esterházi, *Verbele auxiliare ale inimii*

Iaşi • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http: //www.nordest.ro/home.htm

„Pe plan cultural, avem de spus Occidentului lucruri de mare valoare“

Interviu cu PAUL BARBĂNEAGRĂ, regizor, consilier al ministrului Culturii

Sînteţi un regizor cunoscut mai mult în Franţa decît în România. Cum v-aţi început cariera regizorală?

Mi-am început cariera lucrînd la Studiourile „Sahia“ ca regizor de film documentar, după ce trecusem de două–trei ori pe la diferite facultăţi. Eu am fost „condamnat“ să trăiesc cu acte false, vreo 15 ani. Cu actele mele nu eram primit la facultate, puteam să lucrez doar pe şantier, unde am şi lucrat, de altfel. După moartea lui Stalin, am putut să-mi reîncep studiile universitare, mai întîi la Medicină, de unde am fost dat afară, sau la Istorie, de unde am fugit. În sfîrşit, în '53, am început Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică. După terminarea lui, am lucrat, după cum spuneam, la „Sahia“, între '57 şi '64, făcînd filme aşa cum făceam noi acolo, pentru că, în fond, noi eram nişte „traducători“ în imagine ai unor indicaţii care ne erau date de nişte analfabeţi. În 1964, am făcut un film care a luat, la primul festival internaţional de la Mamaia, „Premiul pentru cel mai bun film documentar“ şi „Premiul internaţional al juriului“. Cu acest film am fost invitat la Festivalul filmului documentar de la Tours, în Franţa. Am rămas în Franţa, după ce, de nenumărate ori, încercasem să trec graniţa fără să reuşesc.

De ce aţi optat pentru filmul documentar?

Pentru mine, filmul documentar supune realitatea unei energii gînditoare sau esenţiale, o transformă în alegorie, în metaforă sau în simbol, o determină să provoace un fel de transparenţă şi să ne trimită dincolo de ea. Ei bine, unde? Dacă sîntem atei, la nişte superiorităţi estetice numai, dacă sîntem credincioşi, la creştinism.

Cum a continuat cariera dv. „dincolo“?

Eram considerat la Bucureşti unul dintre tinerii culţi. Ajungînd la Paris, mi-am dat seama de nivelul redus al culturii mele şi mi-am propus să mă rup de această îngustare. M-am înscris la doctorat, am lucrat la un centru care ar semăna cu institutele Academiei de aici şi am încercat să mă apropii de oameni de autentică cultură. Marea mea disperare a fost să descopăr că aproape toţi aceşti foarte mari intelectuali, cu cît erau mai culţi şi, mai cu seamă, mai generoşi, erau mai de stînga, din cauza unei dezinformări puse la cale de Moscova, care acţiona de la nivelul sindical, pînă la Collège de France. Însă mi-am dat seama că vina nu era a lor, era a regimului, care siluia relaţiile profunde dintre indivizi, dintre individ şi societate.

Asta înainte de marile mişcări studenţeşti din '68?

Mişcarea din '68 a fost pusă la cale la început de nişte gauche-işti „ortodocşi“. La un moment dat, a încăput pe mîna unor tineri anarho-gauche-işti. Oricum, eu, venit din ţară cu experienţa mea şi văzînd la Sorbona portretele lui Stalin, Mao Tse Dun, Lenin, Marx, mă mir că n-am murit. Mişcarea a fost oprită brusc, de un gest al lui De Gaulle, care a vorbit o singură dată şi au ieşit pe stradă milioane de oameni; parizienii şi-au dat seama că ei sînt majoritari. S-a întîmplat însă un lucru neaşteptat: toţi aceşti gauche-işti legaţi de partidul comunist şi de Moscova au înţeles, în raport cu ce se petrecea în Franţa, dar şi în Germania şi, mai puţin, în Statele Unite, că marxismul nu mai este o soluţie, că „s-a îmburghezit“. În fond, ajungeau să simtă ceea ce noi ştiam dintotdeauna: că marxismul n-are nimic comun cu ideea de dinamism, umanism, că e un sistem îngheţat.

„Exilul ne-a înrăit pe toţi...“

Ce a însemnat pentru dv. exilul?

Ţara a fost mai vie în mine acolo decît dacă aş fi rămas aici. Dar, chiar cu riscul de a face puşcărie, dacă aş fi ştiut, de pildă, în '64, cînd am plecat, că mă voi întoarce abia în '97, n-aş mai fi plecat. Cînd anumiţi nătîngi spun că cei ce au plecat au făcut-o ca să nu mănînce salam cu soia, nu ştiu despre ce vorbesc. Exilul ne-a înrăit pe toţi, i-a înnebunit pe unii, e o situaţie anormală pentru toate popoarele, nu numai pentru poporul nostru. Pe plan cultural, însă, noi avem de spus Occidentului lucruri de mare valoare, pentru că Occidentul se află într-un soi de aşteptare impasibilă, de care nu-i conştient. Diagnosticul e mai uşor de pus de către noi, cei care venim de aici. E foarte greu să ai înţelegerea a ceea ce înseamnă Occidentul, atunci cînd trăieşti acolo.

N. 1929 • Studii de medicină, istorie şi cinematografie, 1947–1957 • Regizor la Studiourile „Sahia“, 1957–1964 • Refugiat politic în Franţa, din 1964 • Marele premiu pentru scenariu la Festivalul Internaţional de film de artă pentru documentarul *Versailles, Palais-Temple du Roi Soleil*, 1976 • Filme documentare realizate după 1976: *Le Mont Saint-Michel et l'Archange lumière* (Marele premiu pentru calitatea imaginii la Festivalul internaţional al filmului de artă, 1980); *Notre Dame de Paris, Rosace de Monde*; *Paris, Arche du Temps*; *Mircea Eliade et la Redécouverte du Sacré*; *Chateaubriand, Révélateur de l'Histoire*; *Zamfir ou la Prière du Son*; *Retour en Roumanie* • „La Grande Medaille de l'Analyse Architecturale“ decernată de Academia Franceză de Arhitectură, 1989 • Marele premiu francez al audiovizualului pentru întreaga sa operă, 1990 •

Şi care este diagnosticul pe care-l puneţi Occidentului?

Noi, modernii, am pierdut un contact cu dinamica ciclică a timpului, care recupera liturgic memoria sacră a lumii şi ne-am angajat într-o sminteală care conjugă timpul. Pentru marile societăţi tradiţionale, mă refer la cele din Africa, din Asia, America, timpul nu însemna o succesiune de trecut, prezent şi viitor, cum noi, generaţia iudeo-creştină am impus, inventînd această eroare, întrucît din clipa în care speranţele au fost proiectate într-un viitor, dinamica ciclică ce ne permitea să rememorăm valorile revelate cîndva, la începutul lumii, n-a mai fost posibilă. Am încetat să ne amintim şi am început să inventăm. Eu sînt pentru ceea ce istoria a trăit timp de cîteva sute de mii de ani. Noi trăim istoria acestui secol, care a reuşit să compromită şi ideile reacţionare, dar şi ideile marxiste. Tot ce am căpătat după secolul XVIII a devenit, pînă la urmă, o otravă. Pentru că şi Lenin şi Hitler vin din această gogoriţă democrato-liberalo-umanistă. În clipa în care-l vom redescoperi pe Dumnezeu, vom redescoperi şi puterea noastră creatoare. În măsura în care Occidentul are mare nevoie de asta, eu cred că noi – cei care am reuşit încă, pe ici pe colo, să mai menţinem în viaţă, în România, nişte valori, care nu sînt politice, nu sînt culturale, ci aculturale, de ordin metafizic – am putea să-i oferim aceste lucruri. Cînd spun metafizic nu mă gîndesc numaidecît la bazaconiile filozofilor din secolul XVIII şi XIX. Pentru mine, „metafizic“ e masa aceea mare plină cu ouă încondeiate de la Muzeul de Artă Populară, unde fiecare ou întruchipează o bogăţie simbolică. Noi nu trebuie să distrugem aceste valori cu gîndul la Occident, care e pe trei sferturi mort, Occidentul trebuie să înceteze să mai fie pentru noi un element de referinţă din acest punct de vedere. El poate să fie element de referinţă, însă pe alte planuri. Pe planul realizării fiinţei, el nu mai poate fi, pentru că el nu mai este, pur şi simplu.

Aţi trăit mult timp departe de aceste valori aculturale, cum le numiţi? Cum se face că nu v-aţi „occidentalizat“?

Exilului nostru era istoric, geografic, dar era, în fond, ridicol. Exilul ne-a înrăit, ne-a obligat pe noi să pierdem veritabile criterii ale dreptăţii. Şi avem un exemplu trist printre noi. E vorba de Paul Goma. Sînt cu atît mai trist cu cît eu l-am iubit enorm, îl cunosc din '53. Am admirat curajul lui, ceea ce a făcut el n-a făcut nimeni. Pentru asta consider că, atunci cînd s-a ţinut primul congres al scriitorilor români după perioada Ceauşescu, iar scriitorii români nu s-au dus la Paris să-l aducă cu forţa, poate, să-l roage (pentru că el era personajul care justifica moral acest popor), a fost o mare greşeală.

Congresul scriitorilor români de la Paris

Asta se întîmpla în '90, în aprilie, la Sala Palatului, dacă nu mă-nşel. Acest om minunat şi-a pierdut astfel simţul dreptăţii şi acea logică de fier care i-a permis, în prima parte a vieţii lui, să aibă curajul să spună lucruri care ne priveau pe noi toţi. De ce sînt necăjit? Pentru că a publicat recent acest celebru *Jurnal* în care se afirmă, fără nici o justificare, că ar fi nu numai cel mai mare, dar şi singurul „procuror“ pe care ar trebui să-l aibă exilul. Chiar dacă ar fi aşa, sau tocmai dacă ar fi aşa, n-ar trebui să o spună... Niciodată nu l-am auzit pe Eliade vorbind despre genialitatea sau despre cultura lui, tocmai pentru că el era cel mai dotat. Tot aşa, Cioran, Ionescu. În clipa în care el se proclamă procurorul absolut, îşi face praf profilul moral. Mai mult decît atît, eu am organizat în '94, la Paris, cu Răuţă (el fiind producătorul şi realizatorul), un congres al scriitorilor din ţară şi din exil. N-au putut veni toţi, pe cîţiva însă nu i-am invitat, ştiind bine de ce. Pe cîţiva aş fi vrut şi n-am putut. Îmi pare foarte rău, nu l-am invitat pe prietenul meu Manolescu, pentru că ne-a minţit spunîndu-ne că nu-l mai are pe Mihnea Berindei purtător de cuvînt al Partidului Alianţei Civice la Paris. Şi-l avea. Nu puteam invita pe liderul unui partid care-l avea ca purtător de cuvînt pe cel mai gauche-ist dintre noi.

Ce legătură au toate acestea cu Paul Goma?

Au, pentru că nici pe Goma nu l-am putut chema din cauză că vreo 10–15 dintre cei care participau mi-au spus că dacă vine Goma ei nu mai vin. Pentru că Paul Goma îşi începuse profesia lui de „procuror“ deja de atunci. Beştelise o serie întreagă de oameni, pe unii pe nedrept. Nu pot să spun cine sînt acei oameni care nu l-au vrut acolo pentru că nu-mi place să bag zîzanie. Nu ştiu însă de ce Goma a simţit nevoia să inventeze precum că Monica Lovinescu mi-ar fi spus mie să nu-l chem. Nu-i adevărat, dimpotrivă. Monica Lovinescu şi Ierunca m-au întrebat cînd au văzut lista: *„Dar Goma unde e?“*. Şi eu le-am explicat că sînt mulţi români care mi-au spus că, dacă vine Goma, ei nu vin. Monica a ridicat din umeri, pentru că oricum nu putea face nimic. Eu organizam congresul şi ştiam ce trebuie să fac; am încercat să menţin un echilibru, am vrut să elimin tensiunile. Aşa s-a întîmplat că nu l-am invitat pe Goma. Acolo a vorbit două–trei ore Coposu despre drama naţională, despre puşcării. Este de neimaginat cum acest om reuşea să-şi amintească tot. Şi totul spus cu căldură, cu o dragoste fără ură. Oamenii ca el au murit nu pentru ei, ci pentru noi, iar cei care i-au omorît se plimbă pe stradă şi au încă grade şi funcţii. Revista *Memoria* pregăteşte acum caietele congresului, pentru că, în sfîrşit, Caramitru a dat banii să le putem edita.

O punte între Franţa şi România

Ce v-a determinat să veniţi să lucraţi la Ministerul Culturii?

Explicaţia este una singură: dragostea mea pentru Caramitru. Îl cunosc pe Caramitru de cînd avea 12–13 ani, l-am urmărit de mic, se anunţa un personaj cu totul şi cu totul extraordinar. Funcţia pe care o are azi nu este meseria lui. El nu mai trăieşte, nu mai există nici pentru el, nici pentru familie, pentru că problemele culturii sînt, poate, cele mai complicate astăzi. În măsura în care cred că aş putea fi mai util alături de el, cu gîndul să realizez o punte între Franţa tradiţională şi România eternă, voi face tot ce se poate pentru a-l ajuta, pentru a servi această cauză.

Care sînt direcţiile în care colaboraţi?

Eu sînt consilierul special al lui Ion Caramitru. Nu dau nume, pentru că nu vreau să jignesc pe nimeni de la minister, dar sînt oameni care vor să dăruiască ministerului ceva, şi birocraţia amînă treaba asta de luni sau de ani. În măsura în care eu întîlnesc oameni care vor să facă ceva şi pot să-i ajut, îi ajut. Pentru că a-i ajuta pe ei înseamnă a ajuta cultura.

P.S. Constrîngerile de spaţiu nu ne-au permis să reproducem, din păcate, din ampla discuţie pe care am avut-o cu domnul Paul Barbăneagră, decît o parte din interesantele idei expuse de domnia sa.

Interviu realizat de IULIAN ANGHEL

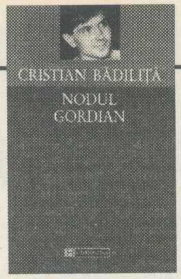

DAN C. MIHĂILESCU

O ambiție năvalnică

Cristian Bădiliță, „Nodul gordian" Editura Humanitas, 182 pp.

La bună revedere

Anul trecut, cam pe vremea asta, am scris aici despre Cristian Bădiliță ca despre un tip reprezentativ pentru ceea ce am numit „generația Humanitas" (v. *„22"* din 7–23 dec. 1996, despre vol. *Întîlnirea cu sacrul*). Eseist năvalnic, poetic la simțire și devorat de demonul productivității, Cristian Bădiliță oferă un spectacol interesant ochilor noștri hîrșiți în scepticism, aburind în prejudecăți, însă ahotnici de tinere țîșniri intelectuale. Pe cît supără prin impetuozitatea cu accente colerice (la adresa nației liliputane față de aspirațiile sale), prin nerăbdarea ascensională (socioprofesional vorbind) și orgoliul inocent, afișat autoexemplar cu o fervoare aproape înduioșătoare – pe atîta de încîntător se dovedește el la o a doua vedere: simpla ambiție își revelează raporturile profund formative, nesațiul de prim-plan al persoanei este dublat de performanța culturală, iar teribilismele *à la* generația '27, savantlîcul și poza eliadescă dau sarea și piperul unei compoziții intelectuale din plin dotată pentru o carieră strălucită.

La 29 de ani, Cristian Bădiliță a tradus și comentat din Origen, Evagrie Ponticul, Bossuet, a tradus ***Evangheliile apocrife*** și (în colaborare cu Petru Creția) ***Apocalipsa lui Ioan***, precum și ***Mistica renană***, de Alain de Libera, și ***Introducere în fenomenologia religiei***, de Martin Velasco. Își pregătește doctoratul în greacă veche și patristică la Paris, a îngrijit antologii la Humanitas (***Socrate omul, Miturile platonice***) și la Polirom (***Eliadiana***), și-a adunat astă-vară producția publicistică în volumul ***Sacru și melancolie*** (Ed. Amarcord), pentru ca acum să apară – nici mai mult, nici mai puțin decît – în seria de „eseiști români" de la Humanitas, unde au pătruns pînă azi doar Al. Paleologu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Petru Creția, Marin Tarangul și H.-R. Patapievici!

O impunere explozivă, așadar, a unei teribile voințe de autoconstrucție și afirmare culturală și care vorbește deschis de pe poziția unui posibil lider al „generației '89", cum îi spune el, deranjînd inerțiile celorlalte generații, stîrnind adrenalina congenerilor, ca și secreta satisfacție a unei anume maturități prematur sterile. Cu tot riscul de a-l șupralicita (din pricina foamei de nume noi și tinere talente), Bădiliță este o apariție ce trebuie luată în serios, fără acea îngăduință circumspectă, specifică la debuturi. O asemenea energie debordantă este oriunde remarcabilă, dar cu atît mai mult în românescul context de azi, al ne-trebniciei și ignoranței agresive.

Capcana primului impuls

La primul contact cu notațiile sale, Bădiliță poate să pară pueril, prezumțios, pozînd în „micul Eliade" insațiabil cultural dar sedus în taină de frivolități sau de hipnoza carierismului. E foarte simplu să decupezi secvențe în care tînărul se privește-n oglindă lipindu-și mustața, adică afișînd blazarea culturală cu dor bătrînesc de antice înțelepciuni (*„simți că te năpădește o oboseală teribilă, o lehamite de cărți vecină cu scîrba. Și te întorci, umilit, ca fiul risipitor, la Biblie, la Platon, la Homer"*), o hărnicie în orgolios dezacord cu colegii occidentali (*„la miezul nopții aveam traduse douăzeci de pagini din Mistica renană. Smaranda s-a apucat de Philon. Majoritatea elevilor Școlii Normale sînt plecați în vacanța de Toussaint"*), descoperind oul lui Columb (*„n-am întîlnit oameni mai preocupați de nimic decît francezii"*; *„ca și în cazul lui Ionesco, teatrul lui Beckett are o dimensiune teologică ascunsă"*, observațiile despre Freud și Jung, p. 13 ș.u., etc.) sau generalizînd barbar, în concluzii ca o lespede tombală, de genul: *„N-am cunoscut intelectuali mai cretini ca-n Franța. Dacă le închizi bibliotecile o săptămînă, ăștia uită să vorbească"*; *„Slujba s-a desfășurat după tipicul fără noimă și har al catolicismului"* ș.a.

Tot așa, deși uneori se arată cîștigat, pe bună dreptate, de moderație (*„cum să deosebești un reacționar fanatic de un progresist încăpățînat? Același demon îi bîntuie pe amîndoi"*), cel mai adesea suflul e radical, așa cum stă bine, desigur, tinereții, însă cu asumarea riscurilor de rigoare, în exemple de tipul: *„N-avem de ales decît între două rele: prostia autohtonă și limboiul de lemn, complet iudaizat, occidental"* (îmi place să cred că tînărul care vizează specializarea în filozofia religiei va ști să vadă și „a treia cale", în toate cele).

În plus, impetuozitatea candidatului la erudiția eliadescă și a vînătorului de performanțe editoriale este dublată la tot pasul de cioranianul acid românofob din teoria „neantului valah": *„La urma-urmei în România se luptă europenii cu asiaticii. În România n-au existat niciodată români. România e doar o ficțiune eminesciană"* (p. 21); *„Impresii despre reîntîlnirea după un an cu țara (...) O senzație de extraterestru poposit de-a dreptul în paleolitic. Nu mă pot reobișnui cu țîfna românească. Oamenii se răstesc, parcă ar striga întruna după o cireadă imaginară"* (p. 96); *„În vreme ce în Polonia comunistă Wajda făcea capodopere una după alta, la noi nu se întîmpla, cultural vorbind, absolut nimic (...) Faceți o cură de Occident și veți vedea ce înseamnă România. Un zero absolut. Dar nu poți tăia în carne vie. Fiecare a încercat să supraviețuiască marasmului. Numai să nu mi se bage pe gît salam cu soia și să mi se spună că-i salam de Sibiu. Cultura română a ultimilor cincizeci de ani e salam cu soia. Acceptați asta și mă închin cu smerenie în fața culturii române"* (p. 80).

Ce să zici! Închizi ochii, dai din umeri sau strîngi din dinți (după posibilități), răsufli încet – pensionar prăfuit și cu igrasie la bază – și... dai foaia.

Între Dostoievski și Tournier

Odată pansate astfel de **răni de lectură**, te poți delecta cu alte formule percutante și cu verdicte cioraniene (*„Ce păcat că nu stăm sub parenajul cultural al spaniolilor! Acest popor nu-și va irosi niciodată vitalitatea"*; *„a scrie înseamnă a justifica un furt, o crimă"* ș.a.), după cum ai de meditat cu profit la concluzii ca aceasta: *„Lirismul cioranian nu e o stare, ci o metodă, o poetică pur și simplu, deconspirată la tot pasul (...) La Cioran nu găsești nimic revoltător. Găsești numai o încrîncenare seducătoare și o discretă autoflagelare. Și mult umor. Risul alb, de care vorbește undeva Tournier"*.

Dar e de gîndit mai ales la relația **trăire religioasă/acumulare culturală**. Aici apare, cred, primejdia unui anume „fundamentalism" la Cristian Bădiliță, ca și, de altfel, la un întreg segment al generației '89, ca să-i acceptăm formula. De acord că „vindecarea culturalistă" este o iluzie, ca și mistica, în fond (acea mistică asumată și nu originară, urmată nu ca vocație, ci ca linie a modei), și este îmbucurător că Bădiliță adună *„material despre Homiakov, Leontiev, Dostoievski, Gogol, Ceadaev, Buharev, Rozanov, Berdiaev. Mă interesează să prind structura acelei filozofii ortodoxe pe care am intuit-o în cursurile lui Nae Ionescu. Din păcate noi nu am făcut decît să maimuțărim fie pe nemți, fie pe ruși!"*. La limită, se poate accepta chiar și radicalitatea unei afirmații precum: *„reorganizarea memoriei personale și colective după criteriile, singurele valabile (după credința noastră), ale trăirii religioase"* (vol. ***Sacru și melancolie***, Amarcord, 1997, p. 5) și că *„ambiția tinerei generații este să împace trăirea religioasă cu performanța culturală, să reînvie cultura în duh creștin"*. Însă cînd ni se spune că *„tinerii acestui moment de răscruce se topesc într-o credință fanatică, radicală"* și că, ei da, *„cultura fără credință naște monștri"*... parcă pre-simți ciomagul dogmei pe biata-ți cocoașă laică. (E drept, textul este datat 1993.) Este adevărat că *„Nichifor Crainic nu trebuie adulat sau hulit, ci reconsiderat în primul rînd ca estetician și teolog"*, dar mă îndoiesc de faptul că *„priza lui Pleșu la generația tînără nu e deloc întîmplătoare atîta vreme cît, pe urma lui Crainic (...) fiul risipitor al lui Noica reînnoadă firele credinței și culturii"* – riscul „daltonismului" cu substrat doctrinar nu e deloc neglijabil, iar „elanurile vîrstei" nu vor sluji ca justificare prea multă vreme.

Revenind, însă, la cartea de la Humanitas (ultimele citate de mai sus au fost din ***Sacru și melancolie***), paginile 152–153 merită să rețină atenția celor preocupați de adîncа necesitate a reformei spirituale în ortodoxia română: *„Toți gînditorii creștini ruși, de la Homiakov pînă la Berdiaev, sînt niște convertiți de la raționalism la mistică, de la filozofia germană la ortodoxie, ori, în cazul lui Soloviov, la creștinism «ecumenic». În România nu există nici un «filozof ortodox» (Cioran ar fi putut deveni unul). Nae Ionescu are cîteva inflexiuni, dar nimic articulat (...) Nu întîmplător cei mai mari teologi ortodocși au fost laici (...) Sinteza vine ca ultimă etapă, de reelaborare a ortodoxiei din perspectivă laică, adică din perspectiva libertății personale asumate și responsabile"*.

Iar dacă ne gîndim că Bădiliță este atras deopotrivă de Dostoievski și Michel Tournier (el pare, de altfel, mai flexibil, mai permisiv, mai deschis experiențelor decît, să zicem, Toader Paleologu), e de sperat că destine precum Teodor Baconski nu vor rămîne singulare. Ceea ce ar fi un mare cîștig, din varii unghiuri de vedere. Carieră sau destin? iată întrebarea.

Sorin Antohi, prorector al Universității Central-Europene (CEU) Budapesta

În urma unui proces de selecție care s-a desfășurat pe o perioadă de circa un an de zile, Sorin Antohi a fost numit prorector al Universității Central-Europene din Budapesta. Este o poziție importantă, într-una din universitățile care joacă un rol cheie în formarea noilor elite intelectuale din Europa Centrală și de Est. În volumul CEU pe 1997, Sorin Antohi este prezentat în felul următor: *„Sorin Antohi s-a născut în România și a absolvit studii de engleză, franceză și istorie la Universitatea din Iași și la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris. Este profesor asociat în istorie la Universitatea din București și profesor-invitat la Universitatea Central-Europeană. El a predat, de asemenea, la University of Michigan, Ann Arbor, Universität Bielefeld și Université Paul Valery. Profesorul Antohi a publicat trei cărți în țara sa de origine... și una privind metodologia și discursul în științele sociale. A publicat, a editat și a tradus numeroase alte volume, în colaborare. Ca intelectual proeminent în România, Antohi a fost foarte prezent în presa din România, după 1990, în dezbaterea națională privind sistemul de învățămînt, cultura și istoria României, societatea civilă, administrația și politica. Editează două colecții la o importantă editură românească și a terminat recent o carte despre România secolului XIX. Interesele sale academice acoperă o arie largă, de la istoria ideilor și teoria istoriei pînă la antropologie și teorie literară"*. **(Gabriel Andreescu)**

UNIVERS
EDITURA PUBLICULUI CULTIVAT

Vă recomandă ultimele apariții:

ANDREÏ MAKINE
Testamentul francez

208 pag. 20.000 lei
ISBN 973-34-0470-5

BORIS VIAN
Iarba roșie

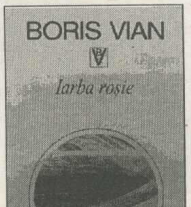

128 pag. 14.500 lei
ISBN 973-34-0449-7

JOÃO DE MELO
Oameni fericiți printre lacrimi

392 pag. 35.000 lei
ISBN 973-34-0468-3

Aceste romane se pot comanda la:
Editura UNIVERS
Piața Presei Libere nr. 1, București • 79739
Tel. (401) 222.66.29; 617.55.25

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Varianta „EUROSLAVIEI“ amînată datorită românilor

Agendă săracă, documente puţine

Începute nespectaculos, cele trei zile (între 2 şi 4 noiembrie 1997), pe care şefii de state şi de guverne ale ţărilor din sud-estul Europei le-au petrecut în Creta au dobîndit pe parcurs o anume tensiune. Cel puţin aceasta pare să se fi petrecut cu delegaţia română, care a „contaminat“ în final şi delegaţiile bulgară şi turcă cu atenţia sa rezervată faţă de posibilele suprapuneri ale unor forme instituţionale, proiectate la acest summit, cu instituţiile europene tradiţionale.

Bineînţeles, însă, că pentru toate celelalte ţări, în afară de România, mai exista o altă tensiune, mai veche şi mai intensă, cea a conflictelor regionale, în care Turcia şi Grecia ţineau capul de afiş. La sosirea pe aeroportul din Heraklion, sub un cer apăsător şi o ploaie deasă, soldatul cu arma întinsă de pe blindatul care se învîrtea continuu, pe pista de aterizare, şi lunetistul de pe acoperişul aeroportului, pregătit să tragă la primul semn suspect, erau imaginile-simbol ale acestei zone, aflate încă sub ameninţarea teoretică a războiului. Consolidarea stabilităţii, crearea unei regiuni de pace, prosperitate, bună vecinătate etc. constituiau, alături de cooperarea economică, de lupta contra crimei organizate, a drogurilor etc., scopurile declarate ale acestei întîlniri. Ele aveau să se regăsească şi în documentul final, prezentat de premierul grec, Costas Simitis, la conferinţa de presă din încheierea întîlnirii. Ziaristei care i-a reproşat, cu această ocazie, puţinătatea documentelor şi a unei precise agende de lucru, premierul Simitis i-a replicat pe un ton destul de iritat.

Conferinţa de presă finală s-a desfăşurat sub sigla întîlnirii – o monedă grecească, avînd desenat pe ea modelul labirintului, simbol al Cretei, luat bineînţeles de la palatul regelui Minos din Knossos. Alături de sigla labirintului, titulatura şefilor de state din zona de sud-est a Europei: nu „balcanică“, ţin să precizez.

Nu cred că Turcia poate fi situată în Balcani, dar nici România nu ţine să fie acolo. Prin vocea reprezentanţilor săi oficiali, România s-a inclus, în ultima vreme, în Europa Centrală. Sau, cel mult, în Europa Centrală şi de Sud-Est. Împreună, nu separat.

Surpriza mesajului lui Boris Elţîn

Încă din avion, la ducere, ministrul de Externe, Adrian Severin, a manifestat atitudinea pe care avea să o exprime în conferinţa de presă finală: „nici entuziasm, nici reticenţă“ faţă de un summit în care se reuneau cuplurile unor tradiţionale fricţiuni regionale (Grecia şi Turcia, Iugoslavia şi Albania, Bulgaria şi Macedonia). Bosnia, cu situaţia ei specială, fusese invitată ca observator în ultimul moment. În „butoiul de pulbere al Balcanilor“, România, lipsită de orice conflict, una dintre ţările mari din această zonă şi cu o incontestabilă stabilitate, se aştepta mai degrabă la un rol de mediatoare. Şeful delegaţiei române, premierul Victor Ciorbea, vizitase, doar cu o zi înaintea escalei în Israel, care a premers întîlnirea din Creta, nava amiral a Flotei a VI-a a SUA, „George Washington“, cel mai puternic portavion nuclear din lume . Gest simbolic pentru evoluţia pozitivă a parteneriatului strategic al SUA cu România.

Faţă de jurnaliştii care o acompaniau, delegaţia oficială română a păstrat o totală discreţie diplomatică cu privire la conţinutul comunicatului ce i s-a înmînat pentru semnare în după-amiaza zilei de 3 noiembrie. Comunicatul fusese probabil redactat de ţara-gazdă, Grecia, organizatoarea întîlnirii. Ziariştii unei agenţii franceze reuşiseră să intre, în dimineaţa zilei următoare, înainte de încheierea lucrărilor, în posesia lui, dar era incomplet. Pe pagina ultimă (probabil cea faţă de care delegaţia română a avut obiecţii), Secretariatul general al unei viitoare cooperări regionale pare să fi fost anunţat în termeni mult mai fermi decît în comunicatul final. În comunicatul final, doar ideea unui asemenea Secretariat urmează să fie discutată în viitoarele întîlniri ale miniştrilor de externe din aceste ţări.

Surpriza căreia membrii delegaţiei române au fost obligaţi să-i facă faţă ar putea fi dedusă din cîteva lucruri. De pildă, din modul diferit în care, la distanţă doar de cîteva ore, premierul Victor Ciorbea a caracterizat această întîlnire: prima oară ea apărînd ca o simplă întîlnire informală, chiar formală (cam aşa cum o descrisese şi Adrian Severin), peste cîteva ore simţindu-se că delegaţia română avea ceva „bătăi de cap“, chiar dacă nu le explicita. În afară de apariţia comunicatului al cărui final avea să fie modificat prin intervenţia părţii române, se aflase între timp şi despre mesajul transmis neoficial de către Boris Elţîn, preşedintele Rusiei, singura ţară care şi-a oferit participarea pentru viitor la asemenea summituri.

Întîlnirea purta din titlu o circumscriere geografică (Sud-Estul Europei), în care Rusia nu avea ce căuta. Ziariştii şi-au amintit însă că, doar cîteva luni înainte, la întîlnirea miniştrilor de externe din regiune, la Salonic, o declaraţie a oficialilor greci a susţinut necesitatea ca Rusia să joace în continuare un rol în Balcani. Este de altfel cunoscută de multă vreme încercarea Greciei de a crea o axă ortodoxă Atena-Belgrad-Sofia-Moscova, în care, pînă la alegerile din noiembrie 1996, nu ar fi fost o problemă să includă şi Bucureştiul.

Acuma însă este.

Tentativele Greciei sînt probabil determinate de stabila adversitate cu Turcia şi de faptul că aceasta a beneficiat în mai multe rînduri de sprijinul Statelor Unite.

Redau mai jos cîteva fraze semnificative din mesajul preşedintelui Boris Elţîn: *„Rusia, care menţine relaţii istorice strînse cu statele din Balcani, nu este indiferentă la ceea ce se întîmplă în această parte a continentului european. Din acest motiv, noi intenţionăm de asemenea să participăm în viitor, împreună cu statele din Sud-Estul Europei, la realizarea ideilor şi proiectelor utile... Cred că ar fi de mare importanţă ca, pe viitor, summitul şefilor de state şi de guverne al ţărilor din Sud-Estul Europei să se întrunească la propunerea Rusiei şi Greciei“.*

Slovenia a scăpat de Euroslavia

„Vreţi să faceţi o altă Uniune Europeană, cu centrul la Moscova?“, l-a întrebat unul dintre ziariştii pe premierul Victor Ciorbea. Acesta a infirmat, însă, şi prin vorbă, şi prin faptă.

„Sînteţi singura ţară membră a Uniunii Europene. Aţi informat UE despre acest proiect?“, l-a întrebat o ziaristă pe premierul grec Simitis, la conferinţa de presă finală. Simitis a spus că a informat înainte de summit, va informa şi la sfîrşit, şi că Uniunea Europeană este de acord cu această formă de cooperare regională. Premierul grec a mai afirmat: *„Nu vrem să facem ceva comparabil cu Uniunea Europeană: pentru aşa ceva trebuie o bază solidă, care deocamdată nu există“.*

Nu ştiu cum este cu spionii altor ţări în România, dar mi-e teamă că spionii români, probabil plătiţi de la buget, nu-şi prea fac datoria. Prea a fost o surpriză această variantă balcanică a Uniunii Europene, despre care şi oficiali, nu numai ziarişti, par să fi aflat doar în Grecia. Dar astfel de proiecte circulă de mult, ca dovadă un articol din nr. 40 al revistei „22“ (2–8 octombrie 1996). El se numeşte *„Euroslavia – o nouă împărţire a Europei“* şi este semnat de Oana Armeanu. Doar cîteva citate: *„Euroslavia ar însemna, în concepţia promotorilor acestei idei, integrarea la nivel local a ţărilor din regiune, ca o condiţie prealabilă a integrării lor europene... La această uniune ar putea adera Albania, Bulgaria şi chiar România (în afară de ţările din fosta Iugoslavie,* nota redacţiei*). Proiectul beneficiază de un intens lobby pe lîngă guvernele celorlalte ţări din UE. Se încearcă, de asemenea, promovarea lui prin intermediul cercurilor de intelectuali – susceptibile de a putea influenţa opinia publică în sensul acceptării acestei iniţiative“.*

În privinţa acestui lobby, nu-i deloc cazul nostru. Ba chiar dimpotrivă.

Proces de presă

La data de 10 noiembrie 1997, a avut loc o nouă înfăţişare în procesul penal intentat de Gabriela Adameşteanu, lui Ion Cristoiu, pentru insultă şi calomnie. Partea vătămată, al cărei avocat este Florin Costiniu, şi-a menţinut plîngerea formulată, precizînd că solicită condamnarea inculpatului şi obligarea lui la despăgubiri ce vor fi folosite în scopuri umanitare.

Inculpatul Ion Cristoiu nu s-a prezentat, dar şi-a anunţat nu mai puţin de trei avocaţi, toţi foşti procurori cu funcţii de conducere în Parchetul General: Eugen Vasiliu (directorul Secţiei de urmărire penală şi criminalistică, în timpul cînd procuror general era Vasile Manea Drăgulin), Marian Nazat (fost procuror anchetator), Dan Apostol (fost purtător de cuvînt al Parchetului în aceeaşi perioadă).

Următorul termen este 28 ianuarie 1998

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHEL, IOANA IERONIM, RĂZVAN PAUL, AURELIAN CRĂCIUN**; Grafician: **DAN PERJOVSCHI**; Contabil şef: **ALINA CORBU**; Şef serviciu marketing-distribuţie: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **MIHAELA CUCU**; Secretariat: **MARA ŞTEFAN**

Difuzare, abonamente: **Constantin Satalia, Alexandru Petrea**; Operator calculator: **Lidia Cristescu**; Corectură: **Rodica Toader, Adriana Bobeică**; Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu**.

Rubrici: ***ILIE ŞERBĂNESCU*** *(comentariu economic),* ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA*** *(comentariu politic),* ***H.-R. PATAPIEVICI*** *eseu („Idei în libertate“),* ***DAN C. MIHĂILESCU*** *(cronică literară),* ***MAGDA CÂRNECI*** *(comentariu cultural),* ***IRINA COROIU*** *(cronică de teatru).*

Consiliul consultativ „22“: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22“.
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76, e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabil de număr: IOANA IERONIM

Număr tipărit cu sprijinul FUNDAŢIEI SOROS

ISSN-1220-5761